

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

DE || LIBERTATE || CHRISTIANA ||

Lensaeus, Johannes

Antverpiae, 1590

De Christiana Libertate Liber Octavvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46059](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46059)

Psalms. 139.

mus. Ibi ergo fit quod aliàs Propheta gratulabundus commemorat: Obumbrasti super caput meum in die belli. Præfens enim vita, quæ tota tentatio est, dies est belli, quia vel foris vel intus nunquam deest aduersitas, cui repugnari debeat. Laborans igitur Christi miles in hoc bello, rectè sibi obumbratione petit gratiæ Dei, ne æstu laborum debilitatus areseat. Idcirco adiungit: Ne tradas me à desiderio meo peccatori: vt eum propterea in die belli intelligeremus obumbratum esse, ne vreretur æstu desiderij: à quo qui vincitur, is traditur peccatori, & aduersæ potestati subiicitur. Cohærent enim istæ seruitures, sicuti & libertas vna cum altera coniuncta est. De quibus quoniam satis est dictum, nihil superest, nisi vt ea quæ libertatem impedire videri possint, libellis aliquot sequentibus discutiantur.

D E
CHRISTIANA
LIBERTATE
LIBER OCTAVVS.
PROOEMIUM.

NIL ferè promptius homini nõ satis erudito, venire in mētem solet, quàm vt cū libertatis nomē audierit, cōcipiat eam ab omni solutam obedientiæ vinculo. Neq. enim libertatē residere putat illic posse, vbi adhuc constringat parendi necessitas; aliena quæ homini lege, non ipsius arbitrato viuendum sit. Vnde illa est Hecubæ apud Euripidē deploratio,

*Vt nemo quisquam liber est mortalium! aut
Fortuna seruum reddit aut pecunia,*

Aut scripta lex, aut multitudo ciuium

Vetat suapte viuere ex arbitrio.

Eã ob rē, cum superioribus libris exposuerimus, quãnam sit à peccato & à diabolo libertas: cõsequentibus demonstrãdum erit, nõ sic eam accipiendã, vt Legum resoluat vincula, sed planè cum obediendi necessitate cõsistat. Idq̃ primũ de diuinis Legibus docebimus: tũ ordine ad eas quę vulgo humanę dicũtur, veniemus.

CAPVT I.

Rectène libertatem definierint, qui eam esse dixerunt, Viuere vt velis.

DICTVM est ab eruditissimis viris (ait in Paradoxo Marcus Tullius) Nisi sapiẽtem, liberum esse neminem. Quid est enim libertas, nisi potestas viuendi vt velis? Sic ille quidem eo loco. Sed quoniam quisquis beatus est, hũc liberum esse necesse est: si rectè beatum dixeris, qui secundũ suam viuat voluntatem: eo quoque modo, liberum posse definiri, confitebor. Attende igitur, vtrũ acquiescendũ sit eis, qui dicunt eum beatum esse, qui secundũ suam viuunt voluntatem. Quid si enim nequiter velit viuere? nonne tanto miserior esse conuincitur, quanto faciliũs mala eius voluntas impletur? Meritò hanc sententiam, etiam ipsi qui sine Dei cultu philosophari sunt, respuerũt. In quibus ipse quoque est vir eloquentissimus Cicero, qui sic ait: Ecce autem alij non Philosophi quidem, sed promptitamen ad disputandum, omnes aiunt esse beatos, qui viuant vt ipsi velint. Falsum id quidem. Velle enim quod non deceat, id ipsum miserimum; nec tam miserum est non adipisci quod velis, quã adipisci velle quod nõ oporteat. Quod si (vt ille confessus est) possit nõ esse beatus, qui viuat vt velit, si multa malè & nequiter velit: profecto & infelicissimæ potest seruitutis vinculis teneri is qui viuat pro suo quidẽ arbitratu, sed libidinẽ incitantem, non

tem, non ducem rationem viuendo sequatur. quod ille volebat populus; eoque non effræni solùm auiditate, verum etiam indomabili cupiditate rapiebatur, cui improperatur per Prophetam: A sæculo cōfregisti iugum meum: dirupisti vincula mea; & dixisti, non seruiam. In omni enim colle sublimi, & sub omni ligno frondoso, tu prosternebaris meretrix. Vtilissimam isti iucundissimamque sub vnius Dei Legibus subiectionem, vt seruillem miseramque conditionem, refugiebant: solamque hanc censebant libertatem, si vitiis dominantibus seruirent, ac tanquam vltro prostituti, mortiferis eorum vinculis alligarentur. Certè vtcunque animo corrupto grata, vtcunque aliis splendida libertas videatur: vera tamen & funesta seruitus est, libidini potius parere quàm virtuti. quod illi nō ignorasse videtur, qui stultos omnes, seruos esse dixerunt. Non enim ita dicunt eos esse seruos, ait Cicero, vt mancipia quæ sunt dominorum facta nexu, aut aliquo iure ciuili: sed si seruitus sit, sicut est, obedientia fracti animi vel abiecti, & arbitrio carentis suo: quis neget omnes leues, omnes cupidos, omnes denique improbos esse seruos? An ille mihi liber videtur, cui mulier imperat? cui leges imponit præscribit? iuber? verat quod videtur? qui nihil imperanti negare potest, nec recusare audet? Si poscit, dandum est; si vocat, veniendum est, si eijcit, abeundum; si minatur, extimescendum. Ego verò istum non modò seruum, sed nequissimum seruum, etiam si in amplissima familia natus sit, appellandum puto. Sic ille. Non igitur quisquis viuit vt vult, sed qui ita affectus est, nihil vt malè velit, is liber & beatus existimandus est. Quod diuus Ambrosius scriptum reliquit his verbis, in libro posteriore de Iacob & vita beata: Qui omnia prudenter agit, & ita viuit vt vult, is solus est liber. Non enim conditio fortuita seruum facit, sed probrosa insipientia. Ideoque & Iureconsulti ita finierunt libertatem, vt

libano 2.

Cap. 3.

200, m. 1

tem, vt eam esse dicerent naturalem facultatem eius quod cuique facere libet, nisi quod vi & iure prohibetur. Quidam autem in eo statuere libertatem, si quisquam secundum mentem, hoc est, superiorem sui viuat partem. Quod ne tum quidem satis considerate dictum videri deberet, si esset mens incorrupta & recta. Non enim secundum seipsam mens etiam recta viuere debet: sed secundum Deum, qui mente longe superior est. Cum autem quaeritur, secundum quid homo viuere debeat, non solum ea vita intelligenda est, quam ratione corporis cum bestiis habet communem: sed ipsa imprimis vita ex qua homo proprie est, quae mentis iudicio & consiliis agitur. Quam ob rem cum dicitur, viuere hominem debere secundum mentem, non aliud dici videbitur, quam viuere eum secundum seipsum oportere. Tolerabilius autem diceretur homini secundum rationem esse viuendum, quia neque ratio est proprie, nisi recta est, cum possit mens esse non recta: & in tantum ipsa recta ratio est, in quantum diuinae Legi conformis exstiterit. Ita fit, vt viuere secundum rationem, nihil aliud sit, quam secundum Dei voluntatem & Legem viuere.

CAPVT II.

Vera libertatis cognitionem non esse à Philosophis repetendam.

SED quid ego ea quae de libertate Philosophi scripsere, commemoro? Etsi enim hoc preclare statuerunt, solos sapientes esse liberos: non tamen idonei fuerunt, qui veram nobis libertatem demonstrarent: propterea quod, qui verè sapientes essent, ignorarent. Quemadmodum non absurdè, inquit Augustinus, definita virtus est ab his, qui dixerunt: Virtus est animi habitus, naturae modo, atque rationi consentaneus. Verum dixerunt; sed quid sit consentaneum liberandae ac beatifi-

*Lib. 4. contra
Iul. cap. 3.*

beatificandæ naturæ mortalium, nescierunt. Qui nescirent igitur quid esset naturæ nostræ liberandæ consentaneum, iis non fuit integra facultas de vera libertate iudicandi. Cùm enim illum ignorantia caligine circumfusi, non tenerent cui adhærere bonũ est; à quo qui se alienant, pereunt, qui fornicantur, perdunt; quæ vera sapientia colit, cui vera virtus seruit: auditores suos, falsa veræ libertatis pollicitatione delusos, in præcipua seruitutis parte reliquerunt. Si enim de vna patientiæ virtute dixit Cyprianus; Hæc se sectari Philosophi quocumque profitentur, sed tam illic patientia falsa est, quàm & falsa sapientia est: Quanto nos idipsum de libertate iure potiore dicemus, eam veram esse non posse, vbi sit falsa sapientia? Libertas enim vera, omnium virtutum præsidio constat: nec virtutes illi omnes habere potuerunt, quibus regina & moderatrix defuit sapientia. Sapientia autem, vera pietas est. Pietas verò cultus est Dei. Quid igitur illi, qui ad voluptatem omnia vitæ officia retulerunt? Nonne tibi scædissimi fuisse videntur serui, quibus quid tandem de temperantiæ, reliquarumque virtutum officijs præciperent? Nam qui ita disputent, temperantem quidem & iustum & fortem & prudentem hominem esse oportere; sed hoc totum eam ob causam, ne parum illis virtutibus paruerit, vna careat voluptas non modò se hoc studio cultuque virtutum, non vindicant in libertatem; verùm etiam ipsas honestissimas per se pulcherrimasque virtutes, in turpissimam committunt seruitutem. Idcirco Epicureos Stoici tradere soliti feruntur tabella quadam: in qua media Voluptas, ceu Regina quædam depicta inerat, cui virtutes omnes virgineo habitu circumfusæ, varia ministeria exhiberent. Quæ sanè pictura vt illorum sententiam apertissimè ponebat ob oculos, ita rei summam indignitatem planissimè ostendebat. At Stoici fortasse ipsas liberas habuere virtutes? hoc illi quidè efficere conati sunt.

*In Serm. de
Patientia.*

*August. lib. 5
de Ciuit. Dei,
cap. 20.*

sunt, magnificeque verbis præ se tulerunt. quorum ex ore quidam locutus: Nos, inquit, virtutem semper liberam volumus, semper inuictam: quæ nisi ita est, sublata virtus est. Sed quæ potest virtutis libertas esse in eo, qui sibi putet semetipsum sufficere, omniaque ad bene beateque viuendum necessaria, perniciosissimo errore in se posita esse ducat? Neque enim libera virtus esse potest, nisi ei seruiat à quo tributa est: neque humana mens vera potest libertate frui, si non secundum Deum, à quo facta est, sed secundum seipsam viuat. Idcirco diuus Augustinus, & hos Philosophos secundum carnem vixisse dicit: eo quod secundum animam carnalem viuerent; quæ nisi Deo subiecta sit, eiusque gloriam quærat, spiritualis esse non potest. Sicut enim caro debet secundum animam viuere, ex qua vitam habet: sic anima viuere debet secundum Deum, ex quo ipsa viuat. Quid igitur (ait Augustinus) aliud dicendum est eis, qui, cum sint iniqui & impij, liberaliter sibi videntur eruditi, nisi quod in literis verè liberalibus legimus: Si vos Filius liberauerit, tunc verè liberi eritis? Per eum namque præstatur, & ipsæ etiam quæ liberales disciplinæ ab eis qui in libertatem vocati non sunt, appellantur, quid in se habeant liberale, noscatur. Neque enim habent congruum libertati, nisi quod habet congruum veritati. Vnde & ille ipse Filius: Et veritas, inquit, liberabit vos. Non ergo illæ innumerabiles & impiæ fabulæ, quibus vanorum plena sunt carmina Poëtarum, vlllo modo nostræ consonant libertati: non Oratorum inflata & expolita mendacia, non denique ipsorum Philosophorū garrulæ argutiæ: qui vel Deum prorsus non cognouerunt, vel cum cognouissent Deū, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; & dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt: & immutauerunt gloriam incorrupti Dei,

*Cicero in
Tuscul.*

*August. Ser-
mone 13. de
verbi Apoll.*

*Epist. 131. ad
Memorium
Episcopum*

Iohannis 8.

Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum atque quadrupedum & serpentium: vel qui istis simulacris non dediti, aut non nimis dediti, coluerunt tamen & seruiuerunt creaturæ potius quam Creatori. Absit omnino ut istorum vanitates & inlanę mendaces, ventosæ nugæ, ac superbus error, recte liberales literæ nominentur, hominum scilicet infelicium, qui Dei gratiam per Iesum Christum Dominum nostrum, qua sola liberantur de corpore mortis huius, nõ cognouerunt, nec in eis ipsis quæ vera sunt, senserunt. Hæc diuus Augustinus. Versatus est & Seneca prolixe in eodem argumento, ut istas artes quæ vulgò liberales vocantur, non esse liberales ostendiret: post multa concludens: Solæ, inquit, liberales sunt, inò, ut dicam verius, liberæ; quibus curæ virtus est. verum his ipsis artibus, quibus curæ virtus erat, quomodo tum à Philosophis tradebantur, quantum defuerit, quæ que nec illæ dignæ fuerint hoc nomine libertatis; ex iis quæ produximus ex Augustino, in promptu est perspicere.

Epist. 89.

CAPVT III.

Ætatis nostræ hereticos in constituenda libertate Christiana turpissimè lapsos esse.

PORRO cùm dicat Apostolus; Quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ est mater nostra: nisi qui matris huius filij sunt, nulli esse liberi possunt. Illa sterilis aliquando & paucorum mater filiorum, multitudine interim seruatorum abundante ancilla: postea gratia Spiritus effusa cœlitus, fecundissima esse mater cepit. cui propterea per Prophetam dicitur: Latrare sterilis quæ non parit, erumpe & clama quæ non parturit, quia multi filij desertæ magis, quàm eius quæ habet verum. Ad hæc pertinent, qui in Ecclesia Christiana contemptis terrenis omnibus, supernorum & æternorum bonorum desiderio tenentur: & quemadmodum Apo-

Isaia 54.

stolus ait, quæ sursum sunt, sapiunt & quærunt, non
 quæ super terram. Idcirco enim illa sursum esse dici-
 tur, cum adhuc peregrinetur in terris, quod quadam
 eleuatione cordis versetur in cælis. Sed existunt hodie
 multi, qui matris huius filios se esse mentientes, liber-
 ratem falsam ac perniciosam hominibus venditent:
 cum sint ipsi, vt Petrus ait, serui corruptionis. Quod nõ
 tandem progressura perditorum audacia videatur?
 Quid erit aliquando, quod humanæ cæcitati satis ab-
 surdum esse possit? Etenim excepta Sabbathi observa-
 tione carnali, quæ spiritalem sanctificationem quie-
 temque significat; quis negare audeat Decalogum, qui
 duabus illis tabulis continetur, pertinere ad Christia-
 nos? Quis dicat obseruare hos nõ debere, vt vni Deo
 religionis obsequio seruiatur? vt idolum non colatur?
 vt nomen Domini non accipiatur in vanum? vt parē-
 tes honorentur? ne adulteria, homicidia, furta, falsa te-
 stimonia perpetrentur? ne vxor, ne omnino res vlla
 concupiscatur aliena? Quis est tam impius qui dicat,
 ideo se ista Legis non custodire præcepta, quia est ipse
 Christianus; nec sub Lege, sed sub gratia constitutus?
 Et hac tamen tempestate dicere quidam haud refor-
 midant, eum qui sit iustificatus, liberum esse ab obser-
 uatione diuinorum etiam mandatorum. quos anathe-
 mate merito profecto eam ob causam percussit Tri-
 dentinum Concilium, cum sic decreuit: Si quis ho-
 minem iustificatum, & quantumlibet perfectum, di-
 xerit non teneri ad obseruantiam mandatorum Dei
 & Ecclesiæ: sed tantum ad credendum, Anathema
 sit. sed cum essent eiusmodi professores ætate Augu-
 stini, talesque Apostolicis quoque temporibus ex-
 stiterint, qui, libertatis videlicet Christianæ prætextu,
 opera sibi ad salutem necessaria esse negarent: testis
 quoque sit Epiphanius, Gnosticos & Valentini secta-
 tores docuisse liberum esse quiduis, quatumuis turpe

b

& im-

August. Li-
bro de fide
& oper. c. 24.
& 25.

Ad Galas. 5.

& impurum agere, atque eiusmodi libertate regnum
cælorum acquiri: quod Augustinus aduersus eiusmodi
impostores scriptum reliquit, hoc isti quoque ad se
pertinere putent. Cùm Petrus, inquit, de iis loquere-
tur, qui in occasionem carnis acceperant, & in vela-
mentum malitiæ, quod scriptum est, nos ad nouum
Testamentum pertinentes, non ancillæ filios esse, sed
liberæ, qua libertate nos Christus liberauit: & puta-
uerant hoc esse liberè viuere, vt tanquam de tanta re-
demptione securi, quicquid liberet licere sibi arbitra-
rentur; non intuentes quod scriptum est: Vos in liber-
tem vocati estis, fratres; tantùm ne libertatem in occa-
sionem carnis detis. Vnde & ipse Petrus dicit: Libe-
ri, non sicut velamen malitiæ habentes libertatem.
ait de illis in secunda epistola sua: Hi sunt fontes sic-
ci, & nebulæ à turbine exagitatae, quibus caligo tene-
brarum reseruata est: superba enim vanitatis loquen-
tes, illiciunt in concupiscētiis carnis impudicitia eos
qui paululum effugerunt in errore conuersati; liberta-
tem illis promittentes, cùm ipsi serui sint corruptio-
nis. A quo enim quis deuietus est, huic & seruus addi-
ctus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi,
in agnitionem Domini nostri & conseruatoris Iesu
Christi, his rursus implexi superantur: facta sunt illis
posteriora deteriora prioribus. melius enim erat illis,
non agnoscere viam iustitiæ, quàm cognoscentibus
retrosum reflecti à tradito sibi sancto mandato. Cõ-
tigit enim illis res veri prouerbij: Canis reuersus ad
suum vomitum, & sus lota in volutabris cœni. Cùm
igitur neq. Philosophos alienos à nomine Christiano,
neq. hæreticos hoc ipso nomine fallētes incautos, ad
veræ libertatis cognitionem idoneos habere possimus
duces: quid restat, nisi vt liberam illam matrem no-
stram, id est, Ecclesiam Catholicam audiamus: ab
eaque discamus, cum libertate Christiana consistere,
non

non modò vt ea quæ Lex diuina requirit, ex fide faciamus: verum etiam vt ad ea implenda, Legis vinculo nihilominus obstricti teneamur?

CAPVT IIII.

Obedientiâ diuinâ Legi præstandâ, non impediri libertatem Christianam.

VT enim infinito discrimine à Creatore etiam prædita ratione creatura disiungitur: ita non eadem in vtroque libertatis ratio querenda est. Illi enim hoc est liberum esse, nullius superioris lege viuere: sed pro lege propriam habere voluntatem. quod ei sanè rectissimè competit, qui ita bonus est & sapiens, vt per naturæ summam perfectionem, alius esse non possit. huius verò cum sit, superiorem, à quo profecta sit, suspicere: non alius ei potest esse libertatis modus, quàm superioris præceptum promptè & lætè amplexi. Non enim, credo, illi rerum Domino præscribent, vt nihil imperet: aut si quid iam præceperit, siue naturæ lege & æterna ordinatione, siue positua & temporaria; nulla id subiectam creaturam obligatione constringere posse, demonstrabunt. Quamobrem diuinis Legibus, necessariò parèdum esse negare; non est Christianam asserere libertatem, sed illam, quæ nos perdidit, superbiam reuocare moliri. Quam à se Propheta deprecabatur, dicens: Non veniat mihi spes superbiae, neque manus peccatoris moueat me. Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatē. Etenim cum id esset proprium diuinæ sublimitatis, nullius ferre potestatis imperiū, sed agere cuncta proprio nutu atque voluntate: ea primùm Angeli, deinde hominis superbia fuit, tale quiddam sibi arrogare: nempe viuere, omniaque gerere pro arbitrato, sibi que ducem esse ad bene beatèque viuendum: contempto que superioris imperio, nō quod ille iussisset exequi: sed id sequi potius, quod

Psalm. 136

b 2

ipsi

Cap. 5. lib. 12.
de ciuit. Dei.

ipsi collibuisse. Nam & animæ (inquit Augustinus) in ipsis peccatis suis, nõ nisi quandam similitudinem Dei, (superba & præpostera, &, vt ita dicam, seruili libertate sectantur: ita vt primis parentibus persuaderi peccatum non posset, nisi diceretur, Eritis sicut Dij. Quæ causa est, ob quam à veteribus diuinitatem rapere voluisse dicantur, non quòd se pari potentia præditos esse aut sapientia posse putarint: sed quòd subesse nemini, suoque more ad nullius præscriptum vitam agere voluerint; quod est diuinæ excellentiæ proprium. Quid enim (inquit Augustinus in Psalmum 70.) illi deerat vt tangeret; nisi quia sua potestate vti voluit, præceptum rumpere delectauit, vt nullo sibi dominante fieret sicut Deus, quia Deo nullus utique dominatur? Quæ si esset naturæ creatæ vel angelicæ vel humanæ conditio, nulla ei superbia foret imperium pati nolle, & Legum vincula recusare: sed naturæ suæ congruentem expetere & conseruare libertatem. At cum naturam creatam ipsi, quem effectore & moderatorem haberet, subiectam atque obedientem esse oportuerit: perspicuum est, eam tum sese supra naturæ suæ modum erexisse, & plus quàm capere posset, immoderato excellentiæ amore concupiuisse, cum nullius superioris Legibus vitæ sibi degendæ rationes passus est contineri. quo vitio etiam nunc fit, quod in libro Iob dicitur: Vir vanus in superbiam erigitur, & tanquam pullum onagri, se liberum natum putat. Hæc igitur superbia (inquit beatus Ambrosius) hominem prima deiecit: quia dum plus volumus quàm appetere patitur, etiam quod minus est, solemus amittere. Hoc superbiam vitium cum nos de tantæ felicitatis, tantique honoris loco præcipites egisset, ruina hac iacuissemus oppressi, nisi è cælo Dei Filius admirabili dignatione ad nos sese demississet, qui exsolueret quæ nõ raperat, & nostram superbiam sua humilitate curaret. Quod enim

Iob 12.

Serm. 14. in
Psalm. 118.

enim ad ipsum attinet, non rapinam arbitratus est esse
 se æqualem Deo: eum hoc vsque adeò ab eo non esset
 alienum, vt ei per naturam conueniret. Atque idem
 ille tamen, nostræ libertatis terminans modum, ac su-
 perbiæ tumorem sanans, dicit se de cælo descendisse,
 non vt suã, sed vt Patris faceret voluntatem. Et quis-
 quam nostrum hoc poscit, vt liber sit à Dei voluntate
 faciendâ? Clamant isti, nouo Testamento hanc pro-
 missam esse libertatē, eandemque Christi morte præ-
 stitam: & neque attendunt hoc nouum Testamentum
 esse: Faciam vt in præceptis meis ambuletis, & mada-
 ta mea custodiatis, & operemini. neque id per Chri-
 stum sic esse impletum intelligūt, vt de peccato dam-
 narit peccatum, quo iustificatio Legis impleretur in
 nobis. Denique populum Christianum vocat Petrus
 regale sacerdotiū, seu regnum sacerdotale: propterea
 quòd regnum Christianorum non in eo positum sit
 vt nulli subsint vel seruiāt: sed reges sint ob id ipsum,
 quia sunt Dei sacerdotes, sine quia Deo se offerunt at-
 que subiiciunt. verè etenim Domino seruire, regnare
 est. Et quemadmodum in Consolatione Seuerinus
 ait Boethius, Vnus Dominus, vnus Rex, vnus & Prin-
 ceptus; qui frequentia ciuium non depulsione latatur.
 cuius agi frenis atque obtemperare iustitiæ, summa
 libertas est. Ideo que pro hac seruitute, tanquam pro
 libertate vera, sancti omnes aduersus veterem illam
 diaboli & ministrorum eius tyrannidem fortiter de-
 certarunt. E quibus vnus Mathathias, magna voce, Et-
 si, inquit, omnes Regi Antiocho obediunt, vt discedat
 vnusquisque à seruitute Legis patrum suorum & cõ-
 sentiat mandatis eius: ego tamen & filij mei & fratres
 mei obediemus Legi Patrum. Seruitutē ille quidē Le-
 gis vocat: sed eam nisi verã esse libertatem existima-
 set, nunquam pro ea tuenda, relictis bonis omnibus,
 sequissimo Regi Antiocho restitisset.

Philip 2

Ioan. 6.

Ezech. 36.

Rom. 8.

1. Pet. 2.

Lib. 1. Prop. 5.

1. Mat. 23.

CAPVT V.

Falsò & impudenter obtendere hereticos implenda Legis impossibilitatem.

Nihil proinde prætextitur impudentius, quàm diuinam Legem obseruati impossibilem esse, ipsamque iugū esse illud graue, de quo Petrus in concione dixerit, neque se, neque patres suos id portare potuisse: ideoque vt hoc onere leuemur, Legis que vinculis ad eius obseruationem nequaquam amplius cōstricti teneamur, id maxime ad libertatem Christianam pertinere. Sed iugum veteris Legis, quod sine gratia intelligitur, ab eo iugo distinguere nesciunt, de quo in Euangelio scriptum est: Iugum enim meum suauē est, & onus meum leue. & apud Ioannem: Hac est charitas Dei, vt mādata eius obseruemus, & mādata eius grauiā non sunt. si ne grauiā quidem sunt, quomodo impossibilia? Sed Lex homini infirmo ad obseruandum imposita, quomodo ab iis imponebatur, qui suam iustitiam statuentes, iustitiæ Dei non erant subiecti, iugum erat profectò importabile: quia propriis viribus sine adiutorio gratiæ, Lex impleri nunquam potuit, quod illi tamen falsò opinabantur à se fieri posse. Verum gratia Christi sanans & adiuuans, non modò portabile, sed etiam leue & suauē diuinæ Legis iugum reddit. Proinde cum dixisset Petrus: Quid tentatis imponere iugum, quod neque nos neque patres nostri portare potuimus; adiunxit: Sed per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi. significans, quod per solum vetus Testamentum, & humanas vires importabile fuit, id per Christi gratiam posse portari. Et hunc sensum cum ipsa antithesis perspicuum facit, tum & Augustinus interpretatus sic est, veteris Legis iugum significatum esse intelligens, quod illi portare non potuerunt:

fuerunt: sed eos, inquit, eadem Christi gratia viuere
 fecit ex fide. Et Chryſoſtomus in illum Actorū locum
 ſcribens, Quæ enim Paulus, inquit, multis in Episto-
 la ad Romanos dixit, hæc & hîc dicuntur. Si enim Abra-
 ham, inquit, ex operibus iustificatus est, habet gloriã,
 sed nõ apud Deũ. Et venerabilis Beda planiffimè cum
 tractat illud ex Euangelio Lucę, quòd Pharifæi onera-
 bant homines oneribus quæ portare ipſi non poſſent;
 Nõ poſſunt, inquit, onera Legis portare eo modo quo
 iſti Legis periti hæc imponebant hominibus. vnde re-
 ctè audiunt, quòd ſarcinas eius vno digito non tange-
 rent: hoc eſt, ne minimis quidem eam perficerent, quã
 ſe contra morem patrum ſine fide & gratia Ieſu Chri-
 ſti ſeruare, & ſeruandam tradere præſumebant, atque
 ideo iugum Chriſti ſuaue, & ſarcinam eius leuem, vbi
 requies eſt animarum, procul abijcere & exterminare
 tentabant, cum ſcriptum ſit: Iuſtus ex fide viuít. & A-
 poſtolus Petrus dicat: Iugum Legis neque nos, neque
 patres noſtri portare potuimus, ſed per gratiam, &c.
 Hæc Beda. Portare ergo non potuerunt, ſed veterem
 cum circumciſione Legem, quæ ſine gratia intelli-
 gitur, & adhuc à quibuſdam ex Pharifæorum hæreſi
 credentibus, hoc eſt, profeſſione. nõ fide Chriſtianiſ,
 tanquam omnibus ad ſalutem neceſſaria requireba-
 tur. nondum enim illi vim crucis agnouerant, nõdum
 ex ea profluentem gratiam intelligebant ad imple-
 ndam Legem eſſe neceſſariam; atque ideo Legis obser-
 uandæ neceſſitatem errore Pharifaico prædicantes,
 non ſolùm propter circumciſionem, aliasque Legis
 ceremonias, quas portare, & ex fidei ſpiritu religioſè
 ſeruare patres illi ſancti potuerunt: verumetiam pro-
 pter illa Decalogi præcepta, quæ, ſicut dictũ eſt, ſine
 gratiæ ſpiritu ſeruari non poterant, onus importabile
 humeris infelicitum auditorum imponebant. Lex
 quippe vetus & noua non tam præceptis differunt,

Beda in capto
 Luca 11.

Abacuc 2. &
 Rom. 7.

quàm quòd illa intelligitur esse Decalogus cum solo timore, quem Spiritù seruitutis Paulus appellat: Hac verò Lex eadem cum charitate coniuncta. Lex igitur verus, hoc est, cum timore seruili ipse Decalogus, impleri à nomine potuit vnquam. Ceterùm per gratiam Christi quomodo saluemur, si non eius ope Legem implere possemus, cùm scriptum sit: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata? Et per Ezechielem: Vir si fuerit iustus, & fecerit iudicium atque iustitiam. multisq; enumeratis, generatim cuncta complectens, Et in præceptis meis, inquit, ambulauerit, & iudicia mea custodierit, vt faciat veritatem, hic iustus est: vita viuet, ait Dominus Deus. Declarauit eos demum vitam victuros esse beatam, qui diuinæ Legis præcepta impleuissent. Nullusne igitur implere Legem poterit, quando nemo, nisi ea impleta & obseruata, salutem æternam consequetur? Quare enim, inquit, filius non portabit iniquitatem patris? videlicet quia filius iudicium & iustitiam operatus est. At aliqua dumtaxat, non omnia præcepta impleuit? Omnia, inquit, præcepta mea custodiuit, & fecit illa. idcirco vita viuet. Tamen si igitur maledictus est qui nõ permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro Legis vt faciat ea: tamen qui participes facti sunt gratiæ noui Testamenti, qua fit vt in præceptis diuinis ambulemus, liberati sunt à maledicto Legis per Christum, qui factus est pro nobis maledictum. Cuius quidem liberationis tunc erit perfectio, quando absorpta erit mors in victoria, & iustitiam sancti operabuntur, sine vllò viuentes omnino peccato. hinc interim sumus à maledicto eatenus liberati, vt æternum non incurramus maledictum: quando id præstitum est Christi beneficio, vt remissis peccatis, iam deinceps in nouitate vitæ ambulemus; & diffusa in cordibus nostris charitate, Legem impleamus: quæ non diceretur ab Apostolo Legis plenitudo, nisi

Cap. 18.

Rom. 13.

nisi per eam præstaretur Legis impletio. Quoniam enim, inquit Augustinus in Psalmum 67. plenitudo Legis charitas est; ideo non per timorem, sed per charitatem Lex impletur. Qua præditi fuerunt illi, de quibus scriptum est: cum eorum laus non humana, quæ fallitur sæpe; sed diuina, quæ falli non potest; voce & iustificatione firmaretur, Erant iusti ambo ante Deum, *Luc. 2.* incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela, ut vel hinc peripicuum fieri possit quod diximus, sæpeque dicendum est (quoniam id multi non intelligunt) Mosaicæ Legis institutum non ob aliud importabile fuisse iugum, quam quia sine Christi Spiritu prædicaretur implendum. Cuius spiritus adhuc esse ignaros illos Judaizantes, vel hoc erat indicio, quòd Mosaicæ ceremonias, gratiæ illius prænunciatrices, ut necessarias ad Gentilium quoque salutem requirerent. At qui sacramentum nostræ redemptionis perceperunt, non hoc dicendum esse putant, quod Propheta prohibet; Quis ascendet in caelum? id est, *Rom. 10.* Christum, inquit Apostolus, deducere: aut quis descendet in abyssum? hoc est, Christum à mortuis reuocare. Sed hoc quod Scriptura dicit, agnoscunt: Propè est verbum in ore tuo & in corde tuo: hoc est, inquit Apostolus, verbum fidei quod prædicamus, quia si cõfitearis, &c. Unde intelligunt, in promptu facilemque esse mandatorum obseruationem, sed per fidem, qua inuocent liberatorem Christum: non per solum liberum arbitrium. fides enim hominem de sua infirmitate, Legis præcepto conuictum, deducit ad medicum Christum: à quo sanatus, ita impleat Legem, ut sit ei iam nõ terribile, sed suaue mandatum. Idcirco & veteres Propheticam hanc & Apostolicam sequuti doctrinam, docuere Legis diuinæ mandata non modò impossibilia non esse, verum etiam facilia obseruatu. Quid enim (inquit beatus Chrysostomus) ex præceptis graue ac
b s onero-

onerosum est? proferensque Isaia: verba ex capite 58.
 Nec flectes sicut sub iugo collum tuum, & saccum ac
 cinerem substernes: neque id vocabis ieiunium acce-
 ptabile: sed solue omnem connexionem iniustitiae, dis-
 solue commutationum violentarum fasciculos. Vide,
 inquit, quanta sapientia loquitur Propheta. Abstulit
 difficiliora, & à facilioribus saluari iubet. Deinde ostē-
 dens virtutis facilitatem, & grauissimum vitiositatis
 onus, nudisque nominibus id comprobans, vincula
 & fasciculos, vitium; virtutem verò, horum omnium
 dissolutionem appellat. Et infra: Videamus, inquit, si
 quid horum mandatorum difficile sit, & naturam hu-
 manam transgrediens. Nihil igitur tale profectò: sed
 econtra, incredibilem in his facilitatem: in omni au-
 tem vitio maximum laborem, & sudorem nō paruum
 inuenimus. Hæc apud Chrysostomū Homilia 57. in
 Matthæū. Homilia verò 18. breuiter ait: Ne impossi-
 bilia putemus esse præcepta; quæ certè & vtilia nobis
 sunt, & valdè facilia, si tota vtrique mente vigilemus.
 Et Homilia 22. Ne igitur opinemur impossibilia esse
 præcepta: plurimi quippe sunt, qui etiam nūc ista per-
 ficiant. Sic & diuus Hieronymus in Epistola quæ scri-
 pta est ad Celantiam matronam: Nec sufficit, inquit,
 quòd iussa non faciamus, nisi & iubentem iniustam
 pronunciemus, dum ipsum æquitatis auctorem, non
 modò dura & ardua, sed etiam impossibilia præcepisse
 conquerimur. Et rursus: Asperam nobis & insuauem
 virtutum viam, nimia facit vitiorum consuetudo, quæ
 si in partem alteram trāsferatur, inueniatur, sicut scri-
 ptura dicit, semita iustitiæ leuis. Hoc diuus Hierony-
 mus, eaque veterum consentiens & clara doctrina est.
 Neque enim Pelagio peculiariter adscribi debet, tan-
 quam is errore suo primus dixerit, Nihil impossibile
 præcepisse Deum, qui iustus est. hoc enim ille à Ca-
 tholicis acceptum, dixit, tenuitque diligenter, quo
 verissima

verissimæ receptissimæque sententiæ prætextu, calli-
 dius erroris sui venenum instillaret. scilicet hoc futu-
 rum credens, vt qui audiret nihil impossibile præce-
 pisse Deū, is facilius naturę vires ad cõplenda manda-
 ta posse sufficere, persuaderi sibi pateretur. Hinc vene-
 rabilis Beda contra Iulianum de gratia differens, libro
 primo in Cantica Canticorum: Quod dicit, inquit,
 Dominum non impossibile aliquid præcepisse, qui
 iustus est, verum profectò dicit, si ad eius respicit au-
 xilium cui Catholica fides supplicat: Deduc me in se-
 mita mandatorum tuorum. Si verò viribus animi sui
 fidit, refellit eum veridica eiusdem iusti cõditoris sen-
 tentia, qua dicit: Sine me nihil potestis facere. Hæc
 ille. Diuus quoque Hieronymus in Epistola ad Ctesi-
 phontem, solitum commemorans Pelagium de possi-
 bilitate Legis, erroris sui propugnaculum cõficere, sic
 expressit: Possibilia, inquit, mandata dedit Deus. Et
 quis hoc negat? sed quomodo hæc intelligēda sit sen-
 tētia, vas electionis apertissimè docet, ait enim: Quod
 impossibile erat Legis, in quo infirmabatur per car-
 nem, Deus Filium suum mittēs in similitudinem car-
 nis peccati, & de peccato damnauit peccatum in car-
 ne. Et iterum: Ex operibus Legis non iustificabitur
 omnis caro. Hæc ille, declarans & veram esse de Legis
 implendæ possibilitate sententiam, & simul hanc im-
 plendi facultatem, non de naturæ viribus, soliusque
 adminiculo Legis surgere, sed gratiæ per Christum
 auxilio provenire. Ideo quum dixisset Propheta; Le-
 gem pone mihi Domine in via tua: quoniam ei con-
 tinuò responderi poterat; Si dederò Legem, imple-
 bis eam? subiungit in quo de Legis implendæ possibi-
 litate confideret, dicens: Et dirige me in semita recta
 propter inimicos meos. Nec auderet hoc petere, inquit *In Psal. 119.*
 Augustinus, nisi primò diceret, Adiutor meus esto.
 Ergo si tu adiuuas, si tu suscipis, da Legem. Sic ille eo
 loci.

loci.

396 DE CHRISTIANA LIBERTATE
loci & rursus in Psalmum 40. quum dicerent quidam,
Magna est Lex Christiana, potes Lex illa, diuina, ineffabilis; sed quis illam implet? Impletur; inquit, in nomine Saluatoris nostri, calcantis Leonem & Draconem. Veniant ad fidem qui dubitant: non dicant, quis hoc implet? si de viribus suis presumunt, non implebunt: presumendo de gratia Dei, credant; presumendo veniant; adiuuandi veniant, non iudicandi. Vivunt omnes fideles in nomine Christi, quisque pro gradu suo implens precepta Christi, siue coniuges, siue cœlibes & virgines. noli dicere mihi, quis illud implet? Ille in me implet, qui venit diues ad pauperem. Ad hoc enim, quemadmodum idem scribit libro De catechizandis rudibus, promiserat Spiritum sanctum, per quem diffusa charitate in cordibus credentium, non solum sine onere, sed etiam cum iucunditate Legem possent implere, quæ data est Iudæis in decem preceptis, quem appellant Decalogum. facebat igitur eiusmodi de Lege diuina querela: & quod ait Concilium Tridentinum; Nemo temeraria illa, & à Patribus sub anathemate prohibita voce audeat uti, Dei precepta homini iustificato ad obseruandum esse impossibilia. nam Deus impossibilia non iubet. Eo quippe ipso (inquit Augustinus) quo firmissimè creditur Deum iustum & bonum impossibilia non potuisse præcipere; hinc admonemur & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus. Omnia quippe sunt facilia charitati, cui vni est Christi sarcina leuis. Et in Psalmum 32. Tange, inquit Psalterium, imple Legem quam Dominus Deus tuus non venit soluere, sed adimplere. Implebis enim amore, quod timore non poteris. Et in Psalmum 49. Discutiendus, inquit, est numerus, quid sibi velint decem & septem. Decem in preceptis, septem in gratia Spiritus sancti, per quam gratiam implentur precepta. Decem ergo & septem tenet omnes

Cap. 23.

Cap. 69. lib. de
nat. & gratia,
& lib. de per-
fect. iust. pag.
502. 503.

per
calo
perg
ritum
Mo
facta
quod
pron
agit
timo
capit
inqu
plere
sed v
demi
enim
per c
carn
carn
secu
tum
Non
tus e
quor
trac
supr
bis.
nit v
per c
char
tra
stus
est c
ipse
Pa
per

pertinetes ad resurrectionem, ad dextram, ad regnum
 celorum, ad vitam æternam, id est, implentes Legem
 per gratiam Spiritus, nõ quasi per opus suum, aut me-
 ritum suum, Sic eo loco. Et in Psalmum 73. Lex per
 Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum
 facta est. Gratia, inquit, quia impletur per charitatem
 quod per literã iuebatur: veritas quia redditur quod
 promittebatur. Et concione 28. in Psalmum 118. Id
 agit gratia, vt dilectione impleantur mãdata Dei, quæ
 timore non poterant. Scribit in eandem sententiam &
 capite 19 libri De Spiritu & litera. Lex ergo data est,
 inquit, vt gratia quæretur: gratia data est, vt Lex im-
 pleretur, neque enim suo vitio non implebatur Lex,
 sed vitio prudentiæ carnis. Quod vitium per Legem
 demonstrandum, per gratiam sanandum fuit. quod
 enim impossibile erat, Legi, in quo infirmabatur
 per carnem, misit Deus Filium suũ in similitudinem
 carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in
 carne, vt iustitia Legis impleretur in nobis, qui non
 secundum carnem ambulamus, sed secundum spiri-
 tum, &c. Denique & ob eam causam dicit Christus, *Matth. 5.*
 Non veni soluere Legem, sed adimplere; quod datu-
 rus esset Spiritum suum per quem Lex posset impleri.
 quomodo locum eum breuiter Augustinus exposuit
 tractatu centesimo vigesimo secundo in Ioannem, &
 supra notatis in Psalmum trigessimũ secundum ver-
 bis. Rursumque in Psalmum 70. Ipse, inquit, ve-
 nit vt Legem impleret, quando charitatem donauit,
 per quam Lex posset impleri. Plenitudo enim Legis,
 charitas. Et diuus Chrysostomus Homilia decimase-
 xta in Mattheum, Alio, inquit, modo Legem Chri-
 stus impleuit, quia per nos quoque id ipsum facit. Hoc
 est quippe mirabile: quia non solum Legem impleuit
 ipse, sed idem istud nobis quoq. facere donauit. quod
 Paulus significando, dicebat: Quoniam finis Legis *Rom. 10.*
 Christus,

Christus, ad iustitiam omni credenti. Et peccatum illum damnasse dixit in carne, ut iustificatio Legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus. Hæc Chrysostomus.

CAPVT VI.

Quos dicat Apostolus esse sub Lege.

SED verendum est, ne, cum noui Testamenti filios Legis obligatione dicimus obstrictos teneri, eos non sub gratia, sed sub Lege esse dicamus. Atqui illis Apostolus loquitur & dicit: Non enim estis sub Lege, sed sub gratia. At vellem illi qui hoc dicunt, animaduernerent ab eodem sibi ipso illo in loco responsum esse, cum ita subiungit: Quid ergo? peccabimus, quonia non sumus sub Lege, sed sub gratia? absit. An nescitis quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obeditionis ad iustitiã? Si igitur peccati nobis non propterea integrum est, quod sub Lege non sumus; Legem profectò diuinam nihilominus obseruare tenemur, cuius necesse est violatione peccari. Quinam igitur sub Lege esse censendi sint, discant ex eo quod idem Apostolus ait ad Galatas scribens: Si Spiritu ducimini, non estis sub Lege. Spiritu enim illi ducuntur, quos Spiritus inhabitans regit, & charitate imbuit: qui propterea sub Lege dicuntur non esse, quod iam & reatu mortis ob violatam Legem contracto liberati, & eidem Legi vltro libenterque subiecti, non amplius premantur à Lege, sed ab eadem potius subleuentur. Cum enim dixisset Apostolus: Caro concupiscit aduersus Spiritum, & Spiritus aduersus carnem, ut non ea quæ vultis, faciatis: ne ab ipsa pugna desider faceret, perque hanc sententiam laxam etum peccandi dedisse videretur, adiungit: Quod si Spiritu ducimini, non estis sub Lege. Sub Lege est enim, inquit

Rom. 6.

Cap. 5.

*Vide August.
tract. 3 in Iohā
nem. Et Epist.
29. ad Hierony-
mum. & lib de
natura & gra-
tia, cap. 57.*

Augusti.

Augustinus, qui timore supplicij quod Lex minatur, non amore iustitiæ, sentit abstinere se ab opere peccati: nondum liber, nec alienus à voluntate peccandi. In ipsa enim voluntate reus est, qua mallet, si fieri posset, non esse quod timeat; vt liberè faciat, quod occultè desiderat. Ergo si Spiritu, inquit, ducimini, non estis sub Lege; vtique Lege quæ timorem incutit, non charitatem tribuit. quæ charitas diffusa est in cordibus nostris, non per Legis literam, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et rursus: In quantum quisque Spiritu ducitur, nō est sub Lege: quia in quantum condelectatur Legi Dei, non est sub Legis timore: quia timor tormentum habet, non delectationem. Brevissimè quoque in Psalmū primum tractans quod ibi legitur; Sed in Lege Domini fuit voluntas eius. Aliud est, inquit, esse in Lege, aliud sub Lege. Qui est in Lege, secundum Legem agit: qui est sub Lege, secundum Legem agitur. Ille ergo liber est, iste seruus. Et in Regula, sub Lege significat esse seruos: ex ea videlicet seruitute, in quam verus Testamētum generabat. Sub gratia verò liberos, qui Domino suo liberaliter libenterque seruiunt. Det Dominus, inquit, vt ista faciatis: non sicut serui sub Lege, sed sicut liberi sub gratia cōstituti. Atq. id ipsum est quod & Chrysostomus docet, sub Lege esse qui ipsam metu exequatur, non virtutis desiderio: qui que à malis quidem abstinēt, sed more seruorum: quos affirmat legis destinatione frustrari, quia non iustificentur. Eos verò qui sub gratia sunt, supra legem esse: non vt illam non impleant, sed quòd eam digniùs etiam ac præstantiùs cæteris impleant: maiora interdum quàm ipsa præcipiat perficientes. Clarus hic, opinor, Apostoli sensus est, ad quem percipiendum atque firmandum, illud etiam pertinet quod alio loco docet, eos qui sub lege sunt, adimi à Christo oportere, vt recipiant adoptionem filiorum.

*Lib. de natura
de gratia, c. 57*

*Homilia 2. in
priorē ad Timō-*

Gal. 4.

In Psalm. 31.

filiorum. Ex quo evidentissimè colligitur, eos qui sub lege sunt, adhuc captiuos & seruos esse, nō filios. vnde enim Christus redimeret? nisi à diabolo, à perditione, à peccatis suis, ab eo cui se vendiderant, inquit Augustinus? Et ideo quia sub Lege erāt homines, nō in Lege; ab illa pressi, & de reatu conuicti, non liberati: misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, propter maledictum legis quod moriendo suscepit, qui factus est pro nobis maledictum; vt iis qui sub lege erant redemptis, adoptionis filiorū dignitas redderetur. Declarauit ipse quoque Cassianus, quid esset esse sub Lege, quid que sub gratia: & ad hunc quidem modum, vt nostrorum sectariorum fictitiā libertatem confutare voluisse videatur. sic enim scribit collatione 21. capite 24. Quisquis, inquit, perfectionem Euangelicā studuerit tenere doctrinā, hic sub gratia constitutus, peccati dominatione non premitur. Hoc est enim esse sub gratia, ea quæ gratia mandat implere. Quicumque verò perfectionis Euangelicæ plenitudini subiectus esse noluerit, non ignoret, se, quamuis baptizatus sibi videatur ac monachus, non esse sub gratia, sed sub Legis adhuc vinculis præpeditum, peccati pondere prægruari. Propositum namque est eius, qui omnes à quibus receptus fuerit, gratia adoptionis assumit, non destruere, sed superedificare: nec euacuare, sed adimplere Mosaicās sanctiones. Quod nonnulli penitus ignorantes & consiliorum atque exhortationum Christi magnificētiam negligentes, ita præsumptæ libertatis securitate soluuntur, vt non solum Christi præcepta tanquam ardua non attingant; verum etiam ipsa illa quæ illis incipientibus paruulisque Mosaica Lege mandata sunt, velut antiquata cōtemnant; illud quod Apostolus execratur, noxia libertate, dicētes: Peccabimus, quia nō sumus sub Lege, sed sub gratia. Qui ergo nec sub gratia est, quia nequaquam

ad do-

ad Dominicæ doctrinæ culmen ascendit: nec sub Lege, quia etiam ipsa illa paruula Legis madata non suscipit; hic duplici peccatorum oppressus imperio, ob hoc solum gratiam Christi percepisse se credit, ut pernoxiam libertatem ab eo fieret alienus: in illud incidens quod Apostolus Petrus ne incurramus enunciat. Quasi liberi, inquit, agite, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem. Beatus quoque Apostolus Paulus: Vos enim, inquit, in libertatem vocati estis, fratres: id est, ut absoluti sitis à dominatione peccati: tantum ne libertatem in occasionem carnis detis: id est, frustrationem legalium mandatorum, credentes esse licentiam vitiorum. Haftenus ille.

CAPVT VII.

*Quid sit quod Apostolus ait, fideles mortificatos esse
Legi per corpus Christi.*

Nihil proinde iam ea de muliere & Lege similitudo perturbat, quam posuit Apostolus capite septimo Epistolæ ad Romanos. An ignoratis, fratres, (sciētibus enim Legē loquor) quia Lex in homine dominatur quanto tempore viuit? Nam quæ sub viro est mulier, viuente viro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri. Igitur viuente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro. si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri, ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. Itaque, fratres mei, & vos mortificati estis Legi per corpus Christi, ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, ut fructificetis Deo. Nam quid esset mortificatū esse Legi per Christi corpus, consequentibus verbis aperuit: Cū enim essemus in carne, inquit; passionēs peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fru-

¶

ctificat

etificarent morti. Nunc autem soluti sumus à Legge
 mortis, in qua detinebamur: ita vt seruiamus in noui-
 tate spiritus, & non in vetustate literæ. Legi ergo mor-
 tificati sumus per corpus Christi, quòd Christo infir-
 uiaque eius membra effecti, iam sub Lege damnate,
 nō teneamur obnoxij morti: quippe qui & in gratiam
 per Christum recepti, & Legis voluntarij obseruato-
 res effecti simus. In quibus proinde non dominatur
 Lex reos faciens, quos sibi iam habet consentientes, &
 à præteritarum transgressionum vinculis absolutos.
 Vt enim viro superstitè, mulier si adultera est, Lex
 adulterium prohibète, damnatur; sin mortuus vir fue-
 rit, non eam Lex vt adulteram damnandam tradat:
 quamdiu in nobis tanquam vir concupiscentia viuat,
 etiam si foras se per opus non proferat, Lex ipsa non
 reos agit, & damnatione dignos ostendit: at mortuus
 viro, concupiscentiaque interempta & superata per
 infusam gratiam, & remissione peccatorum per Chri-
 stum accepta: mortificati sumus Legi, vt videlicet non
 amplius lege mortis detineamur, neque in nobis
 damnationem perniciem que nostram dominetur: in
 qui iam seruiamus in nouitate Spiritus, & non in ve-
 tustate literæ. His quippe Lex est mortis, qui eius occu-
 sione, sua peruersitate moriuntur: in quibus passiones
 peccatorum operantur per Legem, vt fructum faciant
 morti. Peccatū enim inherens, vt appareat peccatum
 per bonū operatum est nobis mortē, vt fiat supra me-
 dum peccans peccatum per mādatum. Sponsa Chri-
 sti (inquit Augustinus) iam mortua est Legi: id est, pec-
 cato, quod Legis prohibitionè fit abundantius: cum
 Lex sine gratia iubet, non iuuat. Tali ergo Legi mortuus
 est, vt sit alterius qui ex mortuis surrexit. Neque alia
 Lex est sancta & iusta & bona; & alia per quam pecca-
 tum mortē operatur, cui mori nos oportet: sed eadem
 ipsa est. Et infra: Proinde quod est oculis sanitas ad
 videtur

Lib. 19. contra
 Faustum c. 8.

videndum Solem, hoc est gratia mentibus ad imple-
 dam Legem. Et sicut oculi sani non Solis delectationi
 moriuntur, sed illis ictibus asperis radiorum, quibus
 réuerberati in densiores tenebras pellebantur: sic ani-
 ma quæ per charitatem Spiritus salua facta est, non
 iustitiæ Legis mortua dicitur; sed illi reatui & præua-
 ricationi, quam Lex per literam, cum gratia defuit, fa-
 ciebat. Clarissimè verò quæst. 1. ad Simplicianum, In
 hac tota, inquit, quam tractauimus Apostolici conte-
 xtione sermonis, quisquis putat sensisse Apostolum,
 quod mala sit Lex, quoniam dicit: Lex subintravit vt
 abundaret delictum, & Ministratio mortis in literis fi-
 gurata lapideis, & Virtus peccati Lex, & Mortui estis
 Legi per corpus Christi, vt sitis alterius qui ex mortuis
 resurrexit, & Passiones peccatorum quæ per Legem
 sunt, operabantur in membris nostris, vt fructum fer-
 rent morti: nunc verò & euacvati sumus à Lege mor-
 tis, in qua detinebamur: ita vt seruiamus in nouitate
 Spiritus, & non in vetustate literæ: & alia si qua hu-
 iusmodi. Apostolum dixisse inuenimus: attendat ideo
 esse ista dicta, quia Lex auget cõcupiscentiã ex prohi-
 bitione, & reũ obligat ex præuaricatione, iubendo que
 implere homines in infirmitate non possunt, nisi se ad
 Dei gratiam pietate conuertant. Et ideo sub illa esse
 dicuntur, quibus dominatur. Eis autem dominatur,
 quos punit: punit autem præuaricatores omnes. Por-
 ro qui acceperunt Legem, præuaricant eam, nisi per
 gratiam consequantur posse quod iubet. Ita fit vt non
 dominetur eis qui iam sub gratia sunt, implentibus
 eam per gratiam, qui erant sub eius timore damnati.
 Et infra multis interpositis, Sic ergo dictum est: Mor-
 tui estis Legi, ac si diceretur: Mortui estis supplicio
 Legis, per corpus Christi, per quod sunt delicta dona-
 ta, quæ legitimo supplicio constringebant. Et postea
 rursum; Cur liberati sumus à Lege mortis, in qua de-

Rom. 7.
 2. Cor. 3.
 1. Cor. 2. 5.
 Rom. 7.

tinebamur, ita ut seruiamus in nouitate spiritus, & nō in vetustate literæ, si Lex bona est? Quoniam Lex litera est eis qui nō eam implent per spiritum charitatis: quò pertinet testamentum nouum. Itaque mortui peccato, liberantur à litera; qua detinentur rei, qui non implent quod scriptū est. Lex enim quid aliud quàm sola litera est eis qui eam legere nouerunt, & implere non possunt? Hactenus Augustinus. In eundem que confluunt sensum & ea quæ à diuo Chrysostomo scribuntur serm. 12. in epistolam ad Romanos, ad illud: Non estis sub Lege, sed sub gratia. Non enim (inquit) est vobis litera condemnans, hoc est, lex vetus; sed spiritus adiuuans. Et rursus antea: Mortui ei in qua detinebamur, quasi dicat: vinculum illud in quo detinebamur, emortuum est, & corruptum: ita, ut id quod detinebat, peccatum scilicet, iam nihil habeat quo nos contineat. Interim tamen, inquit, videndum ne decidas, neue pigrescas. Solutus quippe ad hoc es, ut iterū seruias: licet non huiusmodi seruitute qua prius; sed in nouitate spiritus. Hæc diuus Chrysostomus.

CAPVT VIII.

Quid sit, Lex iusto non est posita.

AIT sanè alio in loco beatus Apostolus, Legem positam esse non iusto, sed iniustis, & non subditis, impiis, & peccatoribus. quod qui sic accipiendū esse putant, ut nihil ad eos qui iusti sunt, pertinere Legem arbitrentur; dicant quid sibi ergo in Epistola ad Romanos velit quod idem ait: Non auditores Legis iusti sunt apud Deum, sed factores Legis iustificabuntur. Siue intelligas quia iustificabuntur, ut sint factores; siue, quemadmodum aliquando hoc iustificandi verbum in sacris literis vsurpatur, iustificabuntur; id est,

Rom. 2.

est, iusti declarabuntur, iusti pronuntiabuntur? Nisi
 verò ad examen discussionemque iudicij supremi re-
 uocaretur, quàm studiosè quisque Legem obseruarit,
 magnamque id in illo die fiduciam faceret, bene sibi
 conscium esse, libenterque diuinis præceptis paruiffe;
 non hæc eodè loco Apostolus adiunxisset: Cùm enim *Ibidem.*
 gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ Le-
 gis sunt faciunt; eiusmodi legem non habentes, ipsi si-
 bi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cor-
 dibus suis, testimonium reddente illis consciëntia ipso-
 rum, & inter se inuicem cogitationibus accusantibus,
 aut etiam defendentibus, in die cùm iudicabit Deus
 occulta hominum, secundùm Euangelium meum,
 per Iesum Christum. Denique eo ipso capite, cùm
 Gentilem ad Christum fide conuersum, confert cum
 Iudæo circūciso, cur huic illum anteponeat? quidnam
 esse dicit, per quod hic sit illius comparatione dam-
 nandus? Circūcisio quidem prodest, inquit, si Legem
 obserues: si autem præuicator Legis sis, circumcisio
 tua præputium facta est. Si igitur præputiū, Legis iu-
 stitias custodiat; nonne præputium illius in circumci-
 sionem reputabitur? & iudicabit id quod ex natura est
 præputium, Legem cōsummans, te qui per literam &
 circumcisionem præuicator Legis es? Non igitur ob
 id dumtaxat quia credat, sed quia Legē obseruet: nec
 quòd eā, vel ex parte impleat; sed quia consummet,
 circumcisum legis suæ violatorem præputiatus Chri-
 stianus iudicabit. Quin aliàs quoque, cùm animad-
 uerteret perperam ab indoctis posse accipi nonnulla à
 se dicta verbis superioribus, eorumque occasione in
 errorem eum incurrere, vt hos qui fide Christiana es-
 sent imbuti, non necesse habere crederent in Lege ob-
 seruanda & implenda studium suum, conatusque po-
 nere, eiusmodi hominibus de hac orationis suæ medi-
 cina prospexit: Legem ergo destruimus per fidē? Ab-

Cap. 20. lib. De
spiritu & li-
bera.

fit, sed Legem statuimus. Fides enim (inquit Augusti-
nus) impetrat gratiam, qua Lex impleatur. Quod si ij
qui fide instructi sunt Christiana, iusti que per eam fi-
dem effecti, nulla amplius diuinæ Legis obligatione
constricti teneantur: nonne Lex per fidem destruitur,
& aufertur? At non destruius, inquit; sed statuimus.
Nimirum quia docebat Apostolus ad hoc iustificari
homines fide, vt in posteram parerent Legi: id quod
Legis solius auxilio sine fide fieri non poterat. Iustus
enim non ex Lege, sed ex fide viuit. Igitur vt liberum
arbitrium per gratiam non euertitur, sed constituitur
atque firmatur; propterea quod hoc gratia ipsa præ-
stet, vt liberè quod bonum est operemur; & sicut Au-
gustinus ait, sanet ipsa voluntatem, qua iustitia liberè
diligatur: ita per fidem Lex non destruitur, sed melius
etiam conseruatur atque stabilitur: eo quod fide sanati
homines, & ex peccati ægitudine, ac tabe longa re-
creati, iam ad implendam Legem recuperato spiritus
robore, conualescant. Qua profectò conseruandæ fir-
mandæque legis ratione, melior alia reperiri non po-
tuit: cum isto modo lex non sola cognitione in duro &
rebelli corde scripta, tanquam in lapide habeatur; sed
per amorem in scripta cordis, ceu carnis, ac sentienti-
bus tabulis, fidelissimè teneatur. Quamobrem Apo-
stolus ita est Corinthios epistola posteriore allocutus:
Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris,
quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus: mani-
festati quod Epistola estis Christi, ministrata à nobis
& scripta non a ramento, sed Spiritu Dei viui; non in
tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. neq;
verò magnopere in his rebus confirmandis elaboran-
dum foret, nisi à Catholica fide quidam alieni, atque
ad omne opus bonum reprobis, sibi aliis que permultis
de quarundam obscuritate sententiarum, tenebras of-
funderent. Nempe ille ipse Apostolus, vnde superiora
prod

2. Cor. 3.

produximus, alio tamen loco dicit, Legem non esse
positam iusto. verum quemadmodum enumeratis
spiritus fructibus, dicit aduersus eos non esse legem,
proinde neque aduersus illos qui hos fructus perce-
perint, eo quod, videlicet, non tales sunt quos Lex dā-
net, seu reos agat; cum scriptum sit, nihil damnationis
esse iis qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum
carnem ambulant, sed secundum spiritum: ita prorsus
idcirco iustis non esse lex posita dicitur, quod eius ter-
ror, & illa quam operatur ira, iustos non concernat:
Lex enim (inquit Apostolus) sed sine spiritu cogitata,
iram operatur iis quibus est imposita, Nam vitis cor-
ruptus animus, Lege accepta docente & terrente, sine
adiuuante & sanante spiritu, peccandi libidine vehe-
mentius inardescit: quantoque sub Lege euaserit pra-
uitate sua deterior, tanto ab eadem grauiori damna-
tioni tenetur obnoxius. At iusto Lex non est posita siue
imposita tanquam iugum, vt adhuc sit sub Lege coer-
cente, terrente, atque damnante, suoque reatu infelicē
eius adhuc conscientiam implicante, euasit ex his vin-
culis, atque ex hac seruitute iustus, impendentem sibi
ex iustissima Legis cōminatione damnationem effu-
git. Non amplius igitur à terrente & comminante Lege
premitur, sed eam quasi pedibus illustrantem viam,
iterque monstrantem, lubens atque alacris sequitur.
neque enim opus habet, inquit Augustinus, terrente
litera, quem delectet ipsa iustitia. Aptissimè proinde
& circūspectissimè non dicit Apostolus, Iusti non ha-
bent Legē, aut, Iusti sunt siue Lege; sed Iustis non est
lex posita, seu imposita. hoc est, non tanquam inuitis,
& ab illa auersis, ei que scelerata voluntate repugnan-
tibus iniecta ad frenandum, cohibendum, atque ter-
rendum; sed voluntariis eo liberaliter data, inquit Ber-
nardus, quo suauiter inspirata. vnde & pulchrè Do-
minus, Tollite, ait, iugum meum super vos. tanquam

1. Tim. 2.
Galat. 5.

Aug. in Psal.

Lib. 19. cōtra
Faustū cap. 3.

Epist. 11. ad
Cartusiensem

diceret: non impono vobis, sed vos tollite si vultis; alioqui non requiem, sed laborem inuenietis animabus vestris. Perspicuè verò sanctus Epiphanius in heresi Manichæorum, memoratum Scripturæ locum exposuit, scribens hoc modo: Quandoquidem igitur Lex iusto non est posita, iniquus ergo est iustus? Absit. Sed quoniam anticipauit iustus perficere ea quæ sunt Legis, non est Lex cōtra iustum, qui fecit Legē. verūm posita est contra eos qui deliquerunt, iudicās iniquos. Sic igitur & testamentum: iussit enim homicidas occidi; & adulteros, & iniquum Legum transgressorem lapidibus obrui. Sic Epiphanius, planissimè docens iustis non esse Legem positam; non quia Legem non impleāt, aut quia nihil ad eos pertineat Lex. Quomodo enim alioqui Propheta diceret, Legem pone mihi Domine viam iustificationum tuarum? Sed ob hoc ipsam potiùs, quia Legem opere perficiāt vltronei ac lubentes, præuenientelque Legis minas. Ambrosius verò, Sapiens, inquit, semper liber, semper honoratus, semper is qui præsit legibus; denique iusto non est Lex posita, sed iniusto. Iustus enim ipse sibi lex est, non habens necesse longiùs sibi arcessere formam virtutis, quam corde inclusam gerat, scriptum habēs opus Legis in tabulis cordis sui. Hęc Ambrosius. Est igitur iustus Lex Domini immaculata, cōuertens animas; testimonium Domini fidele, sapientiam præstās parulis. Sunt illis iustitiæ Domini rectæ, latificantes corda; præceptum Domini lucidum, illuminans oculos. Et iis quidē timor inest, sed timor Domini sanctus, permanens in seculum seculi. Alius enim timor est, qui ex eo suboritur quia peccaueris; alius quo timeas ne labaris: ibi est formido de supplicio, hīc sollicitudo de præmio. Colunt igitur illi & obseruant iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa; desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum multum, & dulciora super

Epist. 7.

super mel & fauum. Etenim, inquit, seruus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa. Sed quemadmodum Augustinus in eo libro quem scripsit de Spiritu & litera, locum hunc ipsum tractatum atque explicatum reliquerit, operapretium est supradictis adiungere. Iusto, inquit, Lex non est posita, quæ tamen bona est, si quis ea legitimè vtatur. Hæc duo Apostolus, velut inter se contraria connectens, monet mouetque lectorem ad perscrutandam quæstionem atque soluendam. quomodo enim bona est Lex, si quis ea legitimè vtatur, si etiam quod sequitur verum est, sciens hoc quia iusto Lex non est posita? Nam quis legitimè vtitur Lege, nisi iustus? at ei nõ est Lex posita, sed iniusto. An & iniustus vt iustificetur, id est, vt iustus fiat, legitimè Lege vti debet, qua tanquam pædagogus perducatur ad gratiam, per quam solam, quod Lex iubet, possit implere? per ipsam quippe iustificatur gratis, id est, nullis suorum operum præcedentibus meritis. alioquin gratia iam non est gratia: quandoquidem ideo datur, non quia bona opera fecimus, sed vt ea facere valeamus: id est, non quia Legem impleuimus, sed vt Legem implere possimus. Ille enim dixit: Non veni soluere legem, sed implere; de quo dictum est: Vidimus gloriam eius, gloriam tanquam unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Hæc est gloria de qua dictum est: Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Et hæc est gratia Dei de qua continuo dicit: Iustificati gratis per gratiam ipsius. Iniustus ergo legitimè Lege vtitur, vt iustus fiat: quod cum factus fuerit, ea iam non vtatur tanquã vehiculo, cum peruenerit; vel potiùs, vt supradicta similitudine Apostoli vtar, tanquã pædagogo, cum eruditus fuerit. Quomodo enim iusto Lex nõ est posita, si & iusto est necessaria, non qua iniustus ad iustificantem gratiam perducatur, sed qua legitimè iam iustus vtatur? An fortè, imò

Cap. 18.

Gal. 3.

Rom. 11.

Matth 5.

Ioan. 1.

Rom. 3.

Legi duplex
vsi: alter tra-
denda custo-
diendaq; vir-
tutis: alter
expurgandoris
atque auertē-
dorum sceleris.
Iuxta priorem
vsum, Lex ius-
to quoque plu-
rimis prodest:
iuxta postero-
rem, Lex iusto
nõ est posita.

c s

verò

verò non fortè, sed certè, sic legitimè vratur Lege iam iustus, cum eam terrendis imponit iniustis? vt cum & in ipsis cœperit inolitæ concupiscentiæ morbus incè-
 tiuo prohibitionis, & cumulo præuaricationis augeri, confugiant per fidem ad iustificantem gratiam, & per donum spiritus suauitate iustitiæ delectati, pœnam li-
 teræ minantis euadant? Ita non erunt contraria, neque inter se duo ista pugnabunt, vt etiam iustus bona Lege legitimè vratur, & tamen iusto Lex posita non sit. Nò enim ex ea iustificatus est; sed ex Lege fidei, qua credidit nullo modo posse suæ infirmitati ad implenda ea quæ Lex factorû iuberet, nisi diuina gratia subueniri. Ideò dicit, Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam Legem? factorum? Non, sed per Legem fidei. Hactenus diuus Augustinus, Legis vsum solidissimè explicans. Quid verò Brentius? Quid (inquam) nisi absurda, atque inter se pugnantia? Dum enim iustum reddere conatur liberum, etiam interim iusto docet Legem impositam esse: contra tantam Apostolicę doctrinæ lucem, erroris sui tenebras offundens. Omnibus enim (ait in Confessione sua) posita Lex est, & iustis & iniustis. de iniustitia nãque Dei aduersus omnes homines testimonium ferens, iuxta id quod scriptum est: Maledictus omnis qui non permanferit in omnibus quæ scripta sunt in libro Legis vt faciat ea. Cuius ergo rei gratia, Brenti, tam seuerè? Nimirum (ait) quoniam & in iustis, vel caro concupiscit aduersus spiritum. At hoc (inquam) patiuntur inuiti, neque operantur illud, quemadmodum ait Apostolus, sed quod in eorum carne habitat peccatum: plena enim peccatorum per baptisma remissio est, at non plena sanatio totius infirmitatis. Nec crimina regenerationis lauacro raduntur, sed eluuntur, abolentur, auferuntur. An ergo Legis sunt transgressores per hosce leues motus, quibus minimè consentiunt? an iustitia vacui sunt,

Rom. 3.

Rom. 7.

Vide Aug. li-
 bro 14. de Tri-
 nit. c. 17. &
 li. 2. de peccat.
 meritis & re-
 miss. cap. 27.

Sunt, qui veraciter iusti vocantur? & quomodo in iis non iam peccatum, sed iustitia regnat? quomodo per Spiritum Christi, iustitia Legis impletur in nobis? Quiserit tandem, qui in spiritu seminet, ut metat de spiritu vitam æternam? quomodo alia tam multa vera sunt, quæ supra commemorauimus? Quæ postremò libertas erit homini Christiano, in tanta peccato seruiendi necessitate? Nempe (ait) quia etsi in perpetuo peccato sumus, perpetuam donat ille remissionem: etsi iniusti & serui peccati, nos ille iustos deputat, habetque liberorum loco. Hæc igitur, iuxta prodigiosam illam hæresim, commentitia, falsa, absurda, planeque impossibilis, & omnino nulla nostra libertas est.

CAPVT IX.

Que sit ea Lex quam Iacobus Legem libertatis appellauit.

TESTIS porrò est Augustinus, propter eorum sententiam, qui fidem, neglectis operibus, ad salutem sufficere prædicarent, Epistolas Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ fuisse conscriptas; easque contra perniciosam adedò opinionem, maximè intentionem dirigere; ut vehementer adstruât, fidem sine operibus nihil prodesse: sicut etiam ipse Paulus non quamlibet fidem, qua in Deum creditur, sed eam salubrem, planeque Euangelicam definiuit, cuius opera ex dilectione procedunt. Et fides, inquit, quæ per dilectionem operatur. vnde illam fidem quæ sufficere ad salutem quibusdã videtur, ita prodesse nihil asseuerat: ut dicat, Si habeam omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Idcirco in secunda Epistola Petrus, cum ad vitæ & morum sanctitatem hortaretur, mundumque istum transiturum pronüciaret, cælos verò nouos, & terram nouam exspectari,

Cap. 14. lib. de
fide & operibus.

Gal. 5.

2. Pet. 3.

spectari,

412 DE CHRISTIANA LIBERTATE
spectari, quæ iustis inhabitanda tradetur: vt ex hoc at-
tenderent quemadmodum eos viuere oporteret, quo
fierent ea habitatione digni. His ergo, inquit, omnibus
pereuntibus, quales oportet vos esse in sanctis conuer-
sationibus & pietatibus, expectantes & properantes
in aduentum diei Domini: per quem cæli arden-
tes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent? Iacobus
verò vsque ad eò se huic errori infestum esse declarat,
vt eos qui sapiant fidem sine operibus valere ad salu-
tem, dæmonibus comparet, dicens: Tu credis quoni-
am vnus est Deus? Bene facis: & dæmones credunt & cõ-
tremiscunt. Quid veriùs, breuiùs, vehementiùs dici
potuit? Sed apertiùs, Quid proderit, inquit, fratres
mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem nõ ha-
beat? nunquid poterit fides saluare eum? Pronunciat
quoque fidem sine operibus mortuam esse, similem
videri corpori, à quo sit animus morte auulsus. Deni-
que & libertatis meminit, sicut Petrus, quòd hanc illi
prætenderent ad licentiam perfidorum morum pro-
pugnandam. Nunquid igitur libertatem in eo sitam
definierit, vt opera non necessaria crederentur, aut
Legis vinculo constricti nullo iusti tenerentur? vide-
mus. Quapropter, inquit, abijcientes omnem immu-
ditatem, suscipite insitum verbum. Quid autem esset
insitum verbum suscipere, ne id in sola cognitionis
perceptione poneretur, indicauit verbis consequenti-
bus: Estote autem factores verbi, & non auditores tan-
tùm, fallentes vosmetipsos. Quia si quis auditor est
verbi, & non factor, hic comparabitur viro conside-
ranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Considerauit
enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.
Qui autem perspexerit in Lege perfectæ libertatis, &
permanerit in ea, non auditor obliuiosus factus, sed
factor operis; hic beatus in facto suo erit. Quo loco,
quamquã manifesta Apostoli doctrina sit, opera cum
fide

fide coniuncta esse debere, si quis sapienter sibi prospicere ad salutem velit: tamen quæ sit Lex libertatis, meritò inquiritur. Non enim significatum esse Decalogū, ex eo videri cuiquam possit, quòd & veteris Testamenti filij hunc acceperint, qui tamen non libertatis, sed seruitutis potiùs legem accepisse videantur. Neque aliam Apostolus literam vult intelligi, cùm ait: *Litera occidit, spiritus autè viuificat; quàm ipsum Decalogū, inquit Augustinus, in duabus illis tabulis scriptum. Literam igitur occidentem, num potest videri vocasse Legem libertatis? Verùm nihil obstat, quo minùs eadem Lex Decalogi, & seruitutis sit propter timorem: & libertatis, propter dilectionem adiunctam, ex qua libenter ac liberaliter impleatur. Ut enim Nouum Testamentum scriptura dicit propter nouitatem spiritus, quæ hominem nouum sanat à vitio vetustatis; ita propter veram animorum quæ ad sit libertatè, Lex videri queat appellata libertatis. Quia verò vbi spiritus Domini, ibi libertas est: cur non eadem Lex esse putetur quæ hîc dicitur libertatis, alio verò loco, Lex spiritus vitæ? de qua scribit Apostolus ad Romanos: Lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu, liberauit me à lege peccati & mortis. Lex autem hæc, non illa est extrinsecus posita, qua iniusti terrentur: sed intrinsecus data, qua iustificarentur. Lex ergo Dei, inquit Augustinus, est charitas. huic prudentia carnis non est subiecta: neque enim potest: sed ad hanc prudentiam carnis terrendam, cùm in tabulis scribuntur opera charitatis; lex est operum, & litera occidēs prauaricatore. Cùm autem ipsa charitas diffunditur in corde credentium, lex est fidei & spiritus viuificans dilectorem. Lex igitur hæc spiritus viuificantis, siue lex ipsa charitatis, liberauit me, inquit Apostolus, à lege peccati & mortis. Liberauit autem quomodo? nisi quia eius reatum peccatorū omnium remissione dissol-*

Cap. 14. de
spiritu & li-
tera.

Aug. cap. 20.
de spiritu &
litera.

Rom. 8.

Lib. de spiritu
& litera c. 27.

dissoluit? ut quamuis adhuc maneat, & de die in diem magis magisque minuatur, in peccatum tamen non imputetur? In quibus verbis non ait August. manere peccatum, & non imputari: sed manere legem peccati id est, concupiscentiam: verum ad eum modum imminutam, ut non dominetur, neque peccati rationem iam habeat quod imputari possit ad poenam. Ac rursum, ne intelligere putaretur in eo qui sic esset per vitam Spiritum liberatus, manere violationem Legis, quae tamen propter libertatem non imputaretur ad supplicium; attende quam subiungat libertatis huius rationem. Iterum enim interrogans: Quomodo, inquit, liberavit, nisi quia per hanc iustificatio Legis impletur in nobis, qui non secundum carnem, sed secundum Spiritum ambulamus? hoc enim subiunxit Apostolus ostendens quonam modo eum Lex spiritus a lege peccati mortisque liberasset. Nam quod impossibile erat legi, inquit, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut iustificatio Legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum Spiritum. Hanc igitur ipsam Legem vivificantis Spiritus, cur non iure Libertatis esse arbitremur: quae hominem verè liberum efficiat, vinculis peccati solutis ac mortis? ut si veteri Lex eadem nova dicitur, propterea quod hominem interiore renouet, ut fiat quod praecipit Apostolus Renouamini spiritu mentis vestrae, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis: ita ipsa quoque Lex libertatis appellatur, quod verè afferat animis nostris libertatem qua de manu inimicorum nostrorum liberati, Dominum nostro liberaliter libenterque seruiamus in sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris: haec igitur est Lex libertatis, non seruitutis: quia charitatis virtus

ratis vtrique, non timoris, inquit Augustinus. de qua & Iacobus Apostolus ait: Qui autem perspexerit in Legem perfectæ libertatis. Et tanquam exponens quid dixerit, perspicere in legem perfectæ libertatis; adiungit: non auditor videlicet obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Perspicit igitur in legem libertatis perfectæ, qui non modò quid faciendum fugiendum ve sit, ex Lege cognoscit: verumetiam quod didicerit, operatione exequitur. Ex quo intelligitur absurdè eos facere, qui libertatis Lege ad tollendam operum necessitatem, seu diuinę Legis obligationem abutuntur, cùm Lex ipsa libertatis, opera secum afferat, neque sine operibus aut reuera constare, aut concipi animo possit. hanc qui accepit, tantum abest, vt ei sit integrum non obtemperare præcepto Legis, vt per eam necessariò impleat Legem. Plenitudo enim Legis dilectio est: & qui diligit proximum, Legem impleuit. Veruntamen quia subinde iustus labitur, & insidiantem semper concupiscentiæ plusculum acquiescit: hac ipsa libertatis Lege postulat à Deo misericordiam, quam vt impetret facilius, non negligit opera misericordiæ: vt dum eum cõserui sui miseret, à communi Domino facilius misericordiam consequatur. Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam

Matthai 9.

consequentur. Hinc apud eundem Apostolum & illa sunt de Lege libertatis: Sic loquimini & sic facite sicut per Legem libertatis incipiētes iudicari: quæ videlicet ita Legem Dei obseruat, vt tamen, quia sine peccatis hæc vita non ducitur, misericordiæ operibus iudicis clementiam sibi conciliare conetur. Iudicium enim sine misericordia, illi qui non fecit misericordiam. Quamquam & ipsum nouum Testamentum, secundum quod promissa tribuitur charitas & misericordia ijs qui fecerunt misericordiã, possit per Legem libertatis intelligi. hæc enim misericordię & gratiæ Lex est,

secun-

Psal. 102.

secundum quam & remissionem peccatorum hic per
 fructus poenitentiae dignos peccator expectat; & iu-
 stus effectus, misericordiam sibi pollicetur ab eo iudice,
 de quo scriptum est: Qui coronat te in misericordia
 & miseratione. Vetus vero Testamentum, Lex erat iu-
 stitiae & seruitutis, poenas sine misericordia graues de-
 poscens, si Legem non seruasses, neque vllum praebens
 satis efficax remedium ad conciliandam sibi iudicis
 misericordiam, si forte, vt est humana fragilitas, deli-
 quisses. Vnde beatus Augustinus ad illud Psal. 129.
 Propter Legem tuam sustinui te Domine: Quam in-
 quit, legem? quae reos facit? data est enim Lex sancta,
 iusta, bona, Iudaica; sed reos eos potuit facere: non da-
 ta est Lex quae posset viuificare. Lex data est quae ter-
 reat & constringat in reatum: & non soluit Lex a pec-
 catis, sed ostendit peccata. Est ergo Lex miseri-
 cordiae Dei, Lex propitiationis Dei. Illa timoris fuit.
 Est alia Lex charitatis, quae delet praeterita, admonet de
 futuris. In ipsis monitis, si quid forte titubauero, dedi-
 sti remedium, quo te orem, dicens: Dimitte nobis de-
 bita nostra, sicut & nos dimittimus. hanc legem sta-
 tuisti mihi, vt quomodo dimitto, dimittatur: & inui-
 uicem onera portando, adimpleatur Lex Christi. haec
 itaque Lex est libertatis, secundum quam sustinentes
 atque expectantes Domini misericordiam, de pecca-
 tis nostris ac necessitatibus liberamur.

CAPVT X.

*Liberine fuerint veteris Testamenti sancti, qui Iudaica
 Legis ceremonias obseruare tenerentur.*

Hoc igitur satis, quantum arbitror, doctumus,
 minimè Christianam aut impediri aut immi-
 nuam libertatem, quod diuinæ Legis vinculis ac obli-
 gatione tenamur. quin potius hominis animum, tum
 verè

verè liberum fore, cum, quod faciendum esse ex diuina Lege perspexerit, id alacriter atque hilariter faciendum suscipiet. Neque verò aberit ab hominibus beatis, uti nec modò ab Angelis sanctis abest, felicissima parendi necessitas, quæ ex æterna & incommutabili Dei Lege oriatur. At qui dubium non est, eos qui beatissimi, perfectissima suauissimaque libertate frui. Verum illud non immeritò moueat, quod de veteris Testamenti sanctis proponitur, fuerintne vera eis libertas Christiana, cum variarum adeò multipliciumque caeremoniarum iugo premi viderentur? Quòd si superioribus aliquid effectum est, iam hæc quoque ad exitum perducta quæstio est. Cur enim hæc caruissent libertate, qui Legem sanctam & vtiliter institutam, illisque temporibus congruentem, obedienti & alacri voluntate seruarunt; præsertim qui non essent ignari, quid rerum in Christo & in Ecclesia futurarum; omnis illa Sacramentorum varietas præsignaret? Quibus & agendis & contemplandis cum vtiliter, magnaque cum voluptate futurorum fidem exercerent, eam profectò ex parte nihil potuere perpeti seruitutis. Nã alterum quidem quod seruitutem affert iis qui inuiti grauatimque faciunt quod iis vtiliter & legitime præcipitur, longè fuit ab illis alienum, qui eo tempore iustitiæ luce fulserunt. Sed ea demum est miserabilis animæ seruitus (inquit Augustinus) signa pro rebus accipere, & supra creaturam corpoream oculum mentis ad hauriendū æternum lumen leuare nō posse. Et ad nostram nūc quidem pertinet libertatem, nō modò quòd remissis peccatis, Dei præcepta non timore, sed amore; non spe terrenorum, sed cælestium faciamus: verumetiam quod abstulit à nobis Christus grauissimum illud multarum obseruationum iugum, ne carnaliter circumcidamur, ne pecorum victimas immolemus, ne Sabbatho septeno dierū volumine redeunte,

d ab

Lib. 3. de dō
 trina Chrī-
 stiana, cap. 3o

ab operibus etiam necessariis quiescamus, & cetera
 eiusmodi: sed ea spiritualiter intellecta teneamus, re-
 motisque umbris significantibus, in rerum ipsarum
 quæ significantur luce vigilemus. At ij qui Lege data
 vixere sancti, quos idem qui nobis datus est fidei ac
 dilectionis Spiritus, verè liberos faciebat, propter
 ipsius temporis statum, carnalem que hominum mul-
 titudinem, quam tali multiplicium obseruationum
 iugo conueniebat edomari, ipsas quoque illas umbras
 obseruatione tenebant; tantum hîc interim liberi præ
 cæteris, quanto magis & quid futurum significaretur,
 spiritu Prophetico prospiciebant; & propter mediatō-
 nis certam expectationem, læti atque alacres umbris
 ipsis gestandis temporari seruebant. Siue igitur Abra-
 ham, siue ante illū iusti, siue post eum vsque ad ipsum
 Moysen, per quem datum est testamentum à monte
 Sina in seruitutem generās, siue cæteri Prophetæ post
 eum, & sancti homines Dei, vsque ad Ioannem Bap-
 tistam; filij sunt promissionis & gratiæ, secundum Isaac
 filium liberæ, non ex lege, sed ex promissione hæredes
 Dei, cohæredes autem Christi. Absit enim ut Nō in-
 stum, & prioris temporis iustos, & quicumque ab illis
 vsque ad Abraham iusti esse potuerunt, vel conspicui
 vel occulti, negemus ad supernam Ierusalem, quæ ma-
 ter nostra est, pertinere: quamuis anteriore tempore
 inueniantur esse quàm Sara, quæ ipsius liberæ matris
 prophetiam figuram que gestabat. Quanto euidentius
 ergo post Abraham, cui sic declarata est ipsa promissio,
 ut pater multarum gentium diceretur, quicumque Deo
 placuerunt filij promissionis habendi sunt? Non enim
 ex Abraham & deinceps iustorum generatio vesit
 sed Prophetia manifestior reperitur. Ad Testamen-
 tum autem vetus, quod est à monte Sina in seruitutem
 generans, quod est Agar, illi pertinent, qui, cum acce-
 perint Legem sanctam & iustam, & bonam, putant
 sibi

Joann. 8. 5.

20. 6. 1. 111
 27. 300. 11111

sibi ad vitam literam posse sufficere. Et ideo quo fiant
 factores Legis, diuinam misericordiam non quærunt:
 sed ignorantes Dei iustitiam, & suam iustitiam volen-
 tes constituere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Ex hoc
 genere fuit illa multitudo quæ aduersus Deum in
 Eremo murmurauit, & idolum fecit: & illa quæ etiam
 in ipsa terra promissionis fornicata est post deos alie-
 nos. Sed hæc quoque in ipso veteri Testamento valde
 reprobata est multitudo. Illi etiã quicumque ibi erant,
 sola quæ ibi Deus pollicetur terrena promissa sectan-
 tes, & quid pro nouo Testamento ea ipsa significant
 ignorantes, eorum adipiscendorum amore, & amitten-
 dorum timore, Dei præcepta seruabant: imò non ser-
 uabant, sed sibi seruare videbantur. Tales erant filij
 terrenæ Hierusalem, de qua dicit Apostolus: Seruit
 enim cum filiis suis, pertinent ad Testamentum vetus
 à monte Sina in seruitutem generans, quod est Agar.
 Ex ipso genere fuerunt, qui Dominum crucifixerunt,
 & in eadem infidelitate manserunt. Inde sunt adhuc
 etiam filij eorù ingenti multitudine Iudeorum, quam-
 uis iam nouo Testamento, sicut prophetatum est, per
 Christi sanguinem patefacto atque firmato, & à flu-
 mine vbi baptizatus magisteriumque professus est,
 vsque ad terminos terræ Euangelio diffamato. Qui
 Iudæi secundùm prophetias quas legunt, per omnes
 sunt terras vbique dispersi: vt ex eorù quoque codici-
 bus Christianæ non desit testimonium veritati. In hac
 carnalium hominum vniuersitate, illa est multitudo
 quam præfigurabat Esau maior natu filius, de quo scri-
 ptum est, Maior seruiet minori. Acceperunt ambo de
 tore cæli, & de pinguedine terræ, Iacob & Esau: vt au-
 tem ei seruirent gentes, non accepit nisi Iacob. Carna-
 les enim per vniuersum mundum, seruiunt spirituali-
 bus; non spirituales, carnalibus. quia de his deficien-
 tibus, illi proficiunt. *Etsi enim quod nolunt faciunt,*
 d 2 *prodest*

*Vide Chryso-
 hom. 14. in
 Epist. ad Rom.
 de seru. Vete-
 ri Testam. c. 2.*

*Vide Aug.
 Serm. 22. in
 scorsim excusis.*

prodest tamē spiritualibus mala conuersatio carnalium: cuius & considerata turpitudine, magis ad boni honestiq. studiū inardescūt, & toleratione coronantur.

CAPVT XI.

Veteris Testamenti sanctos non fuisse liberos beneficio veteris Testamenti, sed noui.

QUIA verò veteris Testamenti sanctos verè diximus præditos fuisse libertate: quæri potest cuius beneficio Testamenti illam fuerint consequuti libertatem. Nam vetus quidem ipsum Testamentum, quod in seruitutem dicitur generasse, nihil præstabat earum rerum quæ liberum queant efficere; siue Legem spectaueris duabus illis tabulis inscriptam, Deique digito exaratam; siue Spiritum eum, quo imbuebatur eos quos peperisset; siue innumeras propè caeremonias, in magna sacrificiorum varietate constitutas. Et quod ad ipsum in primis attinet Decalogū, per eum quidem esse potuit cognitio peccati: sed vt ipsi obedientia, vera peccati declinatione præstaretur, id efficere nullo modo potuit. At qui veram hominis libertatem sine obedientia & impletione Legis diuinæ consistare non posse, hæcenus docuimus. Iustificabat ipsi quidem Lex obedientes sibi. Quis enim dicat non iustificari eos qui Legi obtemperant? Sed quia Legis sola cognitio in natura vitiosa & infirma non parabat obedientiam, idcirco nec iustitiam cuiquam afferbat. Quocirca per Prophetam de ipso quoque Decalogo dictum est à Domino: Dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non viuēt: tum quòd non eos præcepta & cognita facerent bonos: tum quia etiam bona Legis occasione, deteriores sua prauitate euadent. Nam peccatum, inquit Apostolus, occasione acceptæ per mandatum, seduxit me, & per illud occidit. Itaque

*Ezech. 20.
Aug. e. 19. 19.
ad Hieron.*

Rom. 7.

Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum
& bonum. Quod ergo bonum est, mihi factum est
mors? Absit, sed peccatum, vt appareat peccatum, per
bonum operatum est mihi mortem: vt fiat supra mo-
dum peccans peccatum per mandatum. Scimus enim
quia Lex spiritualis est, ego autē carnalis sum, venun-
datus sub peccato. Tātum igitur abest vt Legis cog-
nitio sola faceret liberos, vt grauior sub peccato seruitus,
Lege cognita nasceretur. Neque verò spiritus ipse, qui
ex veteri propriè Testamento concipiebatur, quem
quam efficere liberum potuit. Siquidem timoris erat
ille spiritus, non amoris. Ad quem duris populi cordi-
bus incutiendum, terrifica in monte omnia diuinitus
comparata fuere, fumus ingens, ignis, tonitrua: & hæc
in deserto, terraque aliena & barbara. Mons quoque
ipse tanta seueritate Legis non attingendus; vt si vel
bestia tetigisset montem, lapidibus obrui oporteret.
Denique sic erat quod cernebatur terribile, vt dixerit *Hebr. 12.*
Moyses: Exterritus sum & tremebundus. Sed per hæc
concepto duntaxat metu, quo voluntas iniqua non fa-
naretur, sed premeretur, serui discedebant: qui ea quæ
præcepta cognouerant Dei Lege, non tam implerent,
quàm implere se propter metum vindictæ simularent.
Iam sacrificia ipsa tam multa, quid ad libertatem ve-
ram, quæ est à peccatis, conducebant? nihil omnino
per se ipsa. Quod luculentis verbis Propheta declarãt,
Quid est, inquit, quod dilectus meus in domo mea *Hier. 17.*
fecit scelera multa? Nunquid carnes sanctæ auferent à
te malitias tuas in quibus gloriata es? Quãobrem illa
quæ per sacrificia pecorum fieri dicitur expiatio pec-
catorum, quatenus ad vetus Testamentum pertinet,
tota umbratica est, non vera; & species atque imago
iustificationis, non veritas: quemadmodū diuus Am-
brosius ait sermone duodecimo in Psalmum centesi-
mum decimum octauum. Et rursus sermone decimo-

nono, Umbra est, inquit, non veritas: vt cum fiat oblatio pro peccatis secundum Legem, non fiat remissio peccatorum. Lex enim per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum. Itaque illius umbraticae expiationis ij quoque participes erant, qui in seruitutem generati, veterisque Testamenti filij, verae sanctificationis nondum capaces euaserant. Quae quidem sanctificatio, cum nisi per Christi mediatoris sanguinem acquiri non posset, nouo Testamento adscribenda est, non veteri. Impossibile enim est (ait beatus Apostolus) sanguine taurorum & hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum, dicit: Hostiam & oblationem noluit, corpus autem aprasti mihi. holocaustomata & pro peccato, non tibi placuerunt. tunc dixit. Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciam Deus voluntatem tuam. Superius dices: Quia hostiae & oblationes & holocaustomata & pro peccato noluit, nec placita sunt tibi, quae secundum Legem offeruntur: tunc dixi, Ecce venio, vt faciam Deus voluntatem tuam. Aufert primum, vt sequens statuatur. In qua voluntate sanctificati sumus, per oblationem corporis Iesu Christi semel. Igitur ex nouo Testamento, omnia illa sunt sanctis veteribus libertas. inde enim vera Legis obedientia, inde spiritus fidei & dilectionis, inde vera remissio peccatorum, atque expiatio conscientiae ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti. Et nim hoc interest inter vetus nouumque Testamentum, quod Lex ibi in tabulis, hic in cordibus scribitur: vt quod illic forinsecus terret, hic delectet intrinsecus: ibique fiat homo prauicator Legis per occidentem litram, hic dilector atque obseruator per viuificantem Spiritum. Quia hoc est Testamentum quod dicitur. Dabo Leges meas in mentem eorum, & in corde eorum superscribam eas, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi

Hebr. 10.

Hebr. 8.

in populum : & non docebit vnusquisque proximum suum, & vnusquisque fratrem suum, dicens ; Cognosce Dominum : quoniam omnes scient me à minore usque ad maiorem eorum, quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum iam nõ memorabor. Dicendo autem Nouum (inquit beatus Apostolus) inueterauit prius. Quod autem antiquatur & senescit, prope interitum est. Atque ad hoc Testamentum pertinet imprimis sanguis ille pretiosus Agni immaculati Christi, per quem nobis illa promissa donantur, ipsumque adeo confirmatur nouum Testamentum. Quod licet fuerit manifestatione posterius, vt propterea dicat Apostolus, veniente nouo prius veterascere atque aboleri oportuisse : tamen re ipsa fuit prius, perque Mediatoris mortem, quæ in oculis Dei præsens fuit semper, quotquot verè vnquã liberi fuerunt à peccati & diaboli seruitute, vera ipsorum iustificatione liberauit, Neque vnquam potuit captiua voluntas (vt diuus Augustinus ait) sine hac Dei gratia, nouo iam inde à lapsu promissa Testamento, in salubrem respirare libertatem. Idcirco etiam illud vetus, hoc nouum appellatur Testamentum ; vetus quidem illud, propter veteris hominis noxam, quæ per literam iubentem & minãtem minimè sanabatur : hoc autem nouum, propter nouitatem Spiritus, quæ hominem nouum sanat à vitio vetustatis, eoque ipso donat veræ gratiam libertatis. Si autem quæras quibus verbis illa veræ libertatis gratia fuerit à Deo promissa iam inde à principio ; in promptu sunt illa in Genesi verba, quibus Serpenti dicitur : Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius : ipsa conteret caput tuum : siue, vt Septuaginta legunt, ipse qui est semen, vel ipsum semen : quomodo nonnullis in codicibus inuenitur. Quid autem est per semen conteri caput serpētis, nisi nos per Christum è femina ortum,

Lib. 4. ad Romanos
nifac. cap. 3.

de seruitute peccati & diaboli liberari? Repetita est & Abrahæ hæc ipsa noui Testamenti promissio, cum ei dicitur: In semine tuo benedicentur omnes gentes. Non ait, in seminibus, quasi in multis, inquit Apostolus; sed quasi in vno, & semini tuo qui est Christus. Itaque quotquot vnquam iusti fuerunt, sicut filij fuerunt noui Testamenti, etiam si viuerent tempore Testamenti veteris; ita quoque iidem omnes verè fuerunt per Christum liberi, etiam si viuerent tempore seruitutis. hoc enim libertatis bonum, per fidem in venturum Christum consequentur: sicuti modò nos eam consequimur per fidem qua eundem mediatorem credimus aduenisse. Quæ cum ita se habeant; quis dicat quod olim Pelagiani Catholicos dicere iactitabant, Spiritum sanctum adiutorem virtutis in veteri Testamento non fuisse? nisi cum vetus Testamentum (inquit Augustinus) sic intelligimus, quemadmodum Apostolus dixit: A monte Sina in seruitutem generas. Sed quia in eo præfigurabatur nouum; qui hoc intelligebant tunc homines Dei, secundum distributionem temporum, veteris quidem Testamenti dispensatores & gestatores, sed noui demonstrantur hæredes. An verò illum ad Testamentum nouum negabimus pertinere, qui dicit: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis? Aut illum qui dicit: Posuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos, & immisit in os meum canticum nouum, hymnum Deo nostro? vel illum ante Testamentum vetus, quod est à monte Sina, patrem fidelium; de quo dicit Apostolus: Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius? nõ dicit, & seminibus, tanquam in multis; sed tanquam in vno, & semini tuo, quod est Christus. Hoc autem dico, inquit, Testamentum confirmatum à Deo, quæ post quadringentos & triginta annos facta est lex, non infirmat ad euacuandam promissionem.

Gal. 3.

Lib. 3. ad Bonifac. cap. 4.

nem. Si enim ex Lege hereditas, iam nō ex promissione. Abrahæ autem per promissionem donavit Deus. Hic certè si quæramus vtrum hoc Testamētum, quod dicit confirmatū à Deo, nō infirmari à Lege, quæ post quadringentos & triginta annos facta est, vtrum novum an vetus intelligendum sit? Quis respondere dubitet, novum? sed in Prophetis latebris occultatum, donec veniret tempus, quo reuelaretur in Christo? Nam si dixerimus, vetus; quid erit illud, à monte Sina in servitutem generās? Ibi enim facta est Lex post quadringētos & triginta annos. Qua Lege hoc Testamentum promissionis Abrahæ infirmari non posse, confirmat: & hoc quod factum est ad Abraham, vult potius ad nos pertinere, quos vult esse filios liberæ, non ancillæ: hæredes ex promissione, non Lege, cūm dicit: Si enim ex Lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahæ autem per promissionem donavit Deus: vt quod facta Lex est post quadringentos & triginta annos, ad hoc subintraverit, vt abundaret delictum, cūm per peccatum prævaricationis conuincitur hominis superbia, de sua iustitia præsumens. Et vbi abundasset delictum, superabundaret & gratia, per fidem iam humilis hominis in Lege deficientis, & ad Dei misericordiam fugientis.

CAPVT XII.

Sitne discriminis aliquid constituendum inter libertatem Christianam & Euangelicam.

SUNT autem qui inter Christianam & Euangelicam libertatem putent aliquid ponendum esse discriminis; vt Christiana quidem libertas, quæ sit à peccato & à diabolo, omnium fuerit temporū ex quo redimi per Christum cœpere homines, per quæ eius sanguinem iustificari; quibuscunque interim illi pro ra-

d s

tione

rione temporum legibus & institutis tenerentur ob-
 stricti. Evangelica verò libertas, Christiana huic ad-
 dat exsolutionem ab illo graui Mosaicæ Legis iugo:
 neque esse proinde cœperit, nisi manifestata gratia
 noui Testamenti, veterumque figurarum impletis
 umbris, eaque ipsa ratione mortuis quodammodo,
 propterea quòd vim obligandi non haberent. Atque
 hæc est proculdubio Evangelica libertas, si eam intel-
 ligimus Euangelicam, quam sunt assecuti fideles, Eu-
 angelio passim palamque in orbe terrarum prædicato
 & diulgato, quæque per Euangelium iam adesse cre-
 dentibus in Christum, & per baptisma in eius corpus
 transeuntibus prædicabatur: quæ & ipsa proculdubio
 Christiana est. Quis enim nisi Christus veteris insti-
 tuti significationes impleuit, implendoque remouit,
 sed latius patet Christiana libertas. Et ideo qui hoc
 sequuntur discrimen, sanctos illos qui Testamenti
 veteris tempore vixerunt, liberos quidem aiunt fuisse
 Christiana libertate, sed non Euangelica, quã, veniens
 in mūdum Christus, tum primùm Euangelij sui ma-
 nifestatione reduxit. Si tamen Euangelicam liberta-
 tem dicere libuerit eam quæ per Euangelium annun-
 ciatur & offertur hominibus, cum prædicatur Iesus,
 id est, Mediator ille Dei & hominum, qui saluum fa-
 cit populum suum à peccatis eorum: & hoc ita quidẽ,
 vt vel iam venisse, vel adhuc venturus esse nūcietur:
 tum & illi ipsi veteris Testamenti sancti, & quotquot
 à lapsu verè iusti effecti sunt, Christiana & Euangeli-
 ca libertate præditi fuere. Nam & tunc proponebatur
 atque annunciabatur (quamuis parciùs & obscuriùs)
 salus & vera libertas per Christum, si in eum venturum
 crederetur. Neque verò multum interest, siue hoc, si-
 ue illo dicatur modo, quando loquendi varietas, nul-
 lam rerum aduersitatem inducit. Quamquam oritur
 occasione hac, illa quæstio: minùsne illi veteris Testa-
 menti

menti sancti homines liberi fuerint, quàm iusti noui Testamenti? Nam liberos quidem utrosque fuisse illa que est à peccato & à diabolo seruitute, nullum est dubium; quoniam ut iustitia, ita libertas vera utriq; temporis communis est. Sed cum hoc ita esse constet inter omnes; in eo controuersia est nonnulla, quòd quidam utriusque temporis iustos æquè liberos fuisse contendunt: propterea quòd Legis necessitas quantacunque fit, quando Lex ipsa iusta est, & utilis eius obseruatio, eiq; obedientia vltro defertur, non autem extorquetur metu, nihil omnino faciat ad seruitutem. Alioqui & ipsos quoque noui Testamenti iustos, aliquam esse dicendos pati seruitutem in suis legibus, quæ variæ, multæque sînt, & interdum etiã graues & molestæ. At è diuerso alij maiorem hoc tempore tuentur esse libertatem: eo quòd præter Christianam, obtineatur etiã Euangelica libertas, per quam pro multis obseruatu difficillimis Sacramentis, pauca, sicut ex Augustino memoratum est, factu facilia, & obseruatione castiora, & significatione clariora accepimus. nec si-
gnorum (inquit) illorum quæ iam intelligimus operatione graui, onerati sumus. In qua quidem me sententia magis esse profiteor: non quòd legum illa inuiolabilis necessitas, libertatem minuat Christianam, aut Euangelicam: sed quòd vmbatica illa tam multa, & onerosa obseruatio ceremoniarum Legis veteris, quãuis & ratione præcepti bona, & propter significatione sancta & piã, fideique vtile exercitium continens: tamen, quia per seipsam minùs congruens spiritualibus animis, pleniorẽ hanc libertatem, quæ est tempore noui Testamenti, non habebat. Et quamuis nõ excludat vitæ spiritualis officia, tamen maluissent spirituales illius ætatis homines, si ita tulisset ratio temporis, in ipsis rebus quæ significabantur contemplãdis, sine eiusmodi vmbatica, & per seipsam onerosa obserua-

Cap 9 lib. 3.
de doctrina
Christiana.
videatur Au-
gust. circa in-
tius epist. 118.
ad Ianuarium.

feruatione versari. Quis enim spiritualium Sacerdotum
 aut Leuitarum, non maluisset hoc nostro Sacrificio
 vti, eiusque ministerio exerceri, quam tot pecudum car-
 nificina & laniena, aut detrahendarum pellium disti-
 neri labore? Neque enim de nihilo est quod diuus
 Augustinus ait, nostra hæc obseruatione esse castiora,
 & significatione augustiora. Minus certe per illa pie-
 tas interior excitabatur ac promouebatur, quam per
 hæc nostra. Quamuis & ex illis, propter significationem
 quam gerebāt, spirituales utilitates ex fide sua col-
 ligerent sancti Dei homines. Sed quantum ad ipsos
 propriè pertinet, aptius, & ad fructum spirituales ac-
 commodatius fuisset eadem significatio aliis in rebus,
 quam in crassioribus illis & molestioribus exercitiis
 collocata. Sic igitur agebant illa rudimenta puerorum,
 ad pietatem veram informandorum, quomodo pro-
 uectior aliquis, aut præceptor ipse, ad altiora magis
 idoneus, in scholis præceptisque Grammaticis cum
 teneriore exercetur ætate, hoc molestiæ magis propter
 alios suscipiens, quam quod aptam illic habeat inge-
 nio suo & eruditioni palæstram. Siquidem illa, carna-
 libus edomandis propriè imposita, & quæ per se ipsa
 nihil erant, sicuti beatus Apostolus loquitur, cum ait;
 Circumcisio nihil est, & præputium nihil est; minus
 profectò spiritualibus animis congruebant: quibus ea
 de causa, propter alios, quorum in societate viuendum
 erat, quædam in illis obseruandis, perferenda erat cõ-
 munis molestia seruitutis. At Euangelicum institutum,
 & leuius est per se ipsum multo, & per omnia spiri-
 tualibus aptius, quippe quod ad eos peculiariter ac-
 commodatum sit, qui in ipsa, quæ prius adumbraba-
 tur, veritatis luce versentur. Id quod est intelligendum
 non de iis modò quæ Christus ipse principiò instituit
 per se ipsum: sed de his etiam quæ postea per suos mi-
 nistros progressu temporum, prout Christianorum po-
 pulorum

pulorum poscebat vtilitas, adiungenda putauit. Nam & ieiuniorum & festorum frequentia, quibus magis quàm spiritualibus apta est: quorum & frenandæ carnis studium, & pia illa ab externis vacatio propria sit? Non igitur in hac causa differentiam facit maior vel minor ex lege parendi necessitas, sed ipsa conditio & qualitas legis: quæ quàm sit apta iis quibus præscribitur, id potissimum in hac disputatione attendendum esse arbitramur. Accepit ergo (inquit Augustinus) ille populus Legem digito Dei scriptam, in tabulis sanè lapideis, ad significandam duritiam cordis illorum qui legem non erant impleturi. Corporalia quippe dona desiderantes à Domino, magis carnali timore, quàm spiritali charitate tenebantur. Legem autem nõ implet nisi charitas. Ideo multis Sacramentis visibilibus onerati sunt, quo seruili iugo premerentur in obseruationibus ciborum, & in sacrificiis animalium, & in aliis innumerabilibus: quæ tamen signa erant rerum spiritalium, ad Dominum Iesum Christum, & ad Ecclesiam pertinentium, quæ tunc à paucis sanctis & intelligebantur ad fructum salutis, & obseruabantur ad congruentiam temporis: à multitudine verò carnalium tantummodo obseruabantur, non intelligebantur. Et rursum libro de vera Religione capite 17. Quoniam, inquit, pietas timore inchoatur, charitate perficitur; populus timore constrictus tempore seruitutis in veteri Lege multis Sacramentis onerabatur. hoc enim talibus vtile erat, ad desiderandam gratiam Dei, quæ per Prophetas ventura canebatur. Quæ ubi venit, ab ipsa Dei Sapientia homine assumpto, à quo in libertatem vocati sumus, pauca Sacramenta saluberrima constituta sunt, quæ societatem populi Christiani, hoc est, sub vno Deo liberæ multitudinis continerent. Multa verò quæ populo Hebræo, hoc est, sub eodem vno Deo compeditæ multitudini erant imposita,

Cap. 2. lib. de
caste. rudibus.

430 DE CHRIST. LIBERT. LIBER VIII,
sita, ab actione remota sunt, in fide atque interpreta-
tione manserunt. Ita nunc nec seruiliter alligant, &
exercent liberaliter animum. Hac Augustinus, do-
cens perspicuè seruile esse, talibus tamque multis &
difficilibus Sacramentis alligari; etsi id vtile quibus-
dam fuerit: liberale verò esse, in eorum contempla-
tione atque intelligentia exerceri. Docuerat hoc antea
diuus Ambrosius, cuius in Lucam libro 7. verba sunt
eiusmodi: Itaque, inquit, antè superfluis obserua-
tionibus vani & inani leuitate volitantes; nunc iam per
fidem Christi soluti manus, & liberi à vinculis Saba-
thorum, bonis operibus intendimus, & in ipsis epulis
libertatem habemus: intemperantiam excludimus,
ne liberi à Lege, cupiditatibus seruiamus. Lex enim
ligauit sibi, vt absolueret cupiditatibus: gratia, qua
minorem abstulit seruitutem, multo grauiora præce-
pit. Omnia nobis licent, sed non omnia expediunt.
Desiste esse sub Lege, vt virtute supra Legem sis. Hac
Ambrosius. Sed hactenus diuinarum Legum vincula
non impedire per seipsa Christianam libertatem, de-
monstrasse atque explicasse sufficiat.

Cap. 23.

A. M. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1. 1.